

BACHELORPROEF

Persoonsvolgende financiering? Ik snap het!

Op zoek naar informatieversterking, tijdens de invoering van PVF, voor en met mensen met een beperking.

Bachelor	Professionele bachelor Sociaal Werk
Academiejaar	2015-2016
Student	Yasmine Vandoninck
Promotor	Greetje Desnerck

Woord vooraf

Al op zeer jonge leeftijd wist ik: ik wil met mensen werken. Hoe, wat, waar, met welke mensen? Dat was allemaal nog niet duidelijk. Wel was duidelijk dat ik mensen wou helpen, gelijk op welke manier mij dat lukte. Mijn doel was ‘mijn steentje bijdragen en de wereld een betere plaats maken’. Van het moment dat dit kon, volgde ik de richting humane wetenschappen in het middelbaar onderwijs. Zo kon ik de mens en zijn omgeving bestuderen en beter leren kennen. Het Hoger Onderwijs werd nog meer mijn ding. Ik mocht één richting kiezen die ik uit wou, waar ik me in kon verdiepen. Iets waarin zo goed als alles me zou interesseren. Het werd Sociaal Werk.

In het begin van de opleiding was het voor mij zeer onduidelijk met welke doelgroep ik precies aan de slag wou. Werken met mensen met een beperking leek me wel wat maar had ik nog nooit gedaan en er waren nog zo veel andere interessante doelgroepen en mogelijkheden. In de loop van de opleiding heeft de keuze voor deze eerste doelgroep zich gevormd en in mij vast gezet. Nu, bijna drie jaar later, ben ik ongelofelijk dankbaar voor alle kansen die ik gekregen heb, mede dankzij het werken met mensen met een beperking. Deze bachelor proef is hier dan ook aan gewijd en is ontstaan in een organisatie die zich dagelijks op een krachtige manier inzet voor mensen met een beperking, namelijk Ithaka.

Als student Sociaal Werk heb ik er bewust voor gekozen stage te doen in Ithaka omwille van de toekomstgerichte werking maar ook omdat ‘de mens’ er centraal staat. Het gaat niet enkel om de organisatie, het werk dat moet gedaan worden of doelen die moeten bereikt worden. De mensen, en meer specifiek mensen met een beperking, staan centraal. De inclusie van deze mensen in de maatschappij als volwaardige medeburgers is een maatschappelijk doel, waar in Ithaka elke dag aan wordt gewerkt. Net dat is mede het doel van de vernieuwde wetgeving omtrent financiering voor mensen met een beperking en perspectief 2020. Dit alles maakt Ithaka als organisatie ongelofelijk interessant om met deze materie aan de slag te gaan.

Samen met de steun van alle coaches en de coördinator in Ithaka maar meer specifiek mijn mentoren Ellen en Michèle en mijn promotor mevrouw Desnerck is het mij gelukt om van dit werk een mooi en waardig geheel te maken. Ook mijn stagesupervisor was een bron van kracht en ondersteuning in deze periode.

Naast de officiële instanties waren ook mijn ouders en meter een grote hulp in mijn denkproces. Mijn ouders, broertjes, familie en vrienden wil ik bedanken om mijn onzekerheden weg te nemen maar ook en vooral om mij mee te nemen en mij op verschillende momenten te laten ‘ontsnappen’ en ontspannen.

Bedankt dat jullie er voor me waren en zijn!

Inleiding

Bouwen aan een maatschappij waar mensen met een beperking aanvaard worden en worden opgenomen, maakt ieder lid van deze samenleving sterker. Ithaka is een coaching centrum voor volwassen mensen met een beperking en de organisatie waarbinnen deze bachelor proef kadert. Er wordt dagbesteding georganiseerd in de brede zin en coaching. Het is een groeiende organisatie die mee werkt aan de veranderingen binnen de sector.

De algemene visie op mensen met een beperking is heel veel veranderd. In Ithaka werkt men reeds langere tijd volgens deze ‘vernieuwde’ visie en zo loopt Ithaka een beetje voor op deze veranderingen. Vanuit die visie is ook een verandering in beleid ontstaan die is doorgevoerd in wetgeving. Momenteel is men volop bezig met de vertaling hiervan in de praktijk, de uitvoering van het beleid in organisaties zoals Ithaka.

De verandering van visie houdt in dat mensen met een zogenaamde ‘andere bril’ naar mensen met een beperking kijken. We gaan van een zorgende houding eerder naar een idee van zelfstandigheid en werken vanuit de krachten van mensen. Hiervoor is, in plaats van een brede, algemene aanpak, een persoonlijk aanbod nodig. Met andere woorden gaat men veel meer vraaggestuurd, en dus minder aanbodgestuurd tewerk. Dit is, zoals eerder vermeld, doorgetrokken naar het beleid. Perspectief 2020 is de beleidsnota die werd uitgeschreven in 2010 door Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin Jo Vandeurzen, naar aanleiding van het nieuwe ondersteuningsbeleid voor personen met een handicap. Het belangrijkste doel van deze beleidsnota is mensen te laten deelnemen aan en in de maatschappij, het creëren van inclusie. De maatschappij moet zo georganiseerd worden dat er voor iedereen een plek is.

In de praktijk wil dit zeggen dat er een grote verandering plaats vindt omtrent financiering voor mensen met een beperking. Een onderdeel hiervan is de persoonsvolgende financiering. Het belangrijkste doel van deze persoonsvolgende financiering is dat mensen hun leven zo veel als mogelijk zelf kunnen organiseren. Door het toekennen van een specifiek budget aan mensen met een beperking, op verschillende manieren, streeft men naar verzelfstandiging en zorg op maat.

Het is zeer interessant en verrijkend om heel wat theorie, artikels en andere bronnen op te zoeken, deze te verwerken en neer te schrijven in een geheel maar dit is niet toegankelijk voor iedereen. Denk maar aan mensen met een verstandelijke beperking die niet of moeilijk kunnen lezen en bepaalde zaken op een andere manier begrijpen. Ook voor hen geldt de verandering binnen de financiering, dus ook zij hebben recht op informatie en als informatie niet toegankelijk is, dan moet je die toegankelijk maken. Een onderdeel hiervan is het op de hoogte brengen van mensen die ondersteuning bieden.

Hieruit volgt de doelstelling van deze bachelor proef, namelijk: ***Het informeren van alle cliënten* en coaches in Ithaka over het systeem ‘persoonsvolgende financiering’, aangepast aan de mogelijkheden.*** Het informeren van belanghebbenden over de veranderingen is cruciaal en iedereen heeft het recht te weten wat hem of haar te wachten staat.

*Mensen die ondersteund worden in de zorgsector worden meestal niet benoemd als ‘klanten’ in de winkel of ‘patiënten’ in een ziekenhuis maar als cliënten.

Inhoudsopgave:

Afkortingen

Deel 1 - Bronnenstudie

Hoofdstuk 1 Ithaka

- 1.1 Ithaka als organisatie
- 1.2 De missie en visie van Ithaka
- 1.3 Toekomst en veranderingen binnen Ithaka

Hoofdstuk 2 Idee tot perspectief

- 2.1 Perspectief 2020
- 2.2 De weg van toen naar nu
- 2.3 Concentrische cirkels
- 2.4 Durf 2020

Hoofdstuk 3 Beleid naar praktijk

3.1 Persoonlijk Assistentiebudget

3.2 Persoonsvolgende convenanten

3.2 Persoonsvolgende financiering

3.2.1 Basis Ondersteuningsbudget

3.2.2 Persoonsvolgend Budget

3.2.3 Hoe een PVB verkrijgen?

3.2.3.1 Inschaling van de zorgzwaarte als tussenstap

3.2.3.2 Ondersteuningsplan

3.2.3.3 Multidisciplinair team

3.2.3.4 Prioriteitencommissie

3.2.4 Budgethoudersvereniging of bijstandsorganisatie

3.2.5 Sleutelmomenten bij de invoering van PVF

3.2.6 Verandering voor bestaande ondersteuning

Deel 2 – Praktijkgedeelte

Hoofdstuk 4 Methodische aanpak en voorbereiding

4.1 Aankondiging vorming en korte bevraging

4.2 Methodsiche omkadering

4.2.1 Leerstijlen

4.2.2 Communicatie afstemmen

4.2.3 Kolb

Hoofdstuk 5 Uitwerking

5.1 Opbouw vorming

5.1.1 Theorie

5.1.2 Ervaring

5.1.3 Reflecteren

5.2 Bevindingen bij uitvoering

5.2.1 Filmpje – theorie

5.2.2 Wolk – droom

5.2.3 Cirkels

5.2.4 Spelbegrip

5.2.5 Categoriseren

5.2.6 Algemeen

5.3 Blick op de toekomst

Algemene besluiten

Lijst met figuren

Bibliografie

Bijlagen

Afkortingen

BOB: Basis Ondersteuningsbudget

BUSO: Buitengewoon Secundair Onderwijs

DOP: Dienst Ondersteuningsplan

FAM: Flexibel Aanbod Meerderjarigen

GRIP: Gelijke Rechten voor Iedere Persoon met een handicap

MDT: Multidisciplinair team

MFC: Multifunctionele Centra

N-RTH: Niet-Rechtstreeks Toegankelijke Hulp

PGB: Persoonsgebonden Budget

PVB: Persoonsvolgend Budget

PVC: Persoonsvolgende Convenanten

PVF: Persoonsvolgende Financiering

RTH: Rechtstreeks Toegankelijke Hulp

SIHO: Steunpunt Inclusief Hoger Onderwijs

UDL: Universal Design for Learning

VAPH: Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap

ZZI: Zorgzwaarte Inschaling

Bronnenstudie

Hoofdstuk 1 Ithaka

Ithaka is ontstaan als dagcentrum voor volwassenen met een verstandelijke beperking. Ondertussen worden verschillende mensen op verschillende manieren ondersteund vanuit Ithaka en spreekt men van een coaching centrum. Binnen de organisatie streeft men naar een gelijkwaardige en coachende grondhouding van elke coach en respect van en voor elke cliënt. Vzw Ithaka staat open voor verandering en groeit mee in de snel evoluerende samenleving; toch blijft ‘de persoon’ centraal staan binnen de werking. (Vzw Ithaka, 2010) De organisatie wordt in dit hoofdstuk toegelicht gezien het belang ervan in deze bachelor proef. Ithaka is, zoals eerder vermeld, de organisatie waarbinnen deze bachelor proef zich situeert. Het is belangrijk een idee te hebben over de werking en visie, om keuzes die verder omschreven worden beter te begrijpen.

1.1 Ithaka als organisatie

Ithaka is opgericht vanuit de vraag naar tewerkstelling voor mensen met een beperking, voornamelijk pas afgestudeerde BUSO-leerlingen. Zij waren op zoek naar ‘echt werk’ om in contact te komen met ‘gewone mensen’, zonder het eigen bestaande netwerk te verliezen. Financieel werd de vzw gesteund door de organisatie Rotary Ter Streep en is uiteindelijk erkend door het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH). Ithaka kreeg dan ook een officiële erkenning als ‘dagcentrum’ van het VAPH. (Vzw Ithaka, 2010) Die erkenning betekende toen, in 1997, 10 ‘fulltime’ plaatsen ter beschikking voor cliënten. Nu komen 20 mensen, die 13 voltijdse plaatsen dagbesteding invullen, via niet-rechtstreeks toegankelijke hulp (N-RTH). Daarbovenop worden nog eens 36 mensen door Ithaka ondersteund binnen het principe van Rechtstreeks Toegankelijke Hulpverlening (RTH). Deze RTH krijgt in Oostende vorm via een samenwerkingsverband tussen de organisaties Ithaka, Oikonde en Duinhelm.

“Ithaka is een vzw die ernaar streeft om blijvend in te spelen op nieuwe vragen en mogelijkheden in de toekomst.” (Ithaka, 2013) Dit blijkt uit verschillende aspecten. In Ithaka kijkt men naar mogelijkheden en verandering als kansen tot verbetering. Dit zowel vanuit het nieuwe beleid (perspectief 2020) als aan de hand van vragen die komen van cliënten, zaken die zij belangrijk vinden. Op deze manier is Ithaka een organisatie met een duidelijke historiek maar zeker en vast ook een boeiend toekomstbeeld.

Cliënten worden in verschillende onderdelen van de werking van Ithaka bevraagd en gehoord naar hun noden, behoeften en verlangens. Dit is het geval bij het begeleid werk. Samen met een coach gaat een cliënt op zoek naar begeleid werk dat hem of haar ligt en dat met plezier zal gedaan worden. Ook bij PAD², dat is de ‘vrijtijdswerking’ in Ithaka, wordt gekeken naar de vragen van cliënten. Hierbij worden cliënten bijvoorbeeld ondersteund bij het leren kennen van bepaalde activiteiten, kennismaking met de mensen en eventuele gebruiken die erbij horen. Coaches in Ithaka organiseren ook geregeld een gebruikersraad waarin vragen, opmerkingen en dergelijke meer van cliënten aan bod komen.

1.2. De missie en visie van Ithaka

Hieronder wordt, zoals de titel aangeeft, de visie van Ithaka toegelicht samen met de missie. Enkele centrale waarden komen aan bod en ook de doelstelling van de organisatie wordt gedefinieerd.

Elke persoon heeft zijn eigen rol en betekenis. Het doel van Ithaka is deze samen met cliënten en het netwerk duidelijk te maken binnen de organisatie maar ook in de maatschappij en in de context van de cliënt. Het principe van inclusief burgerschap staat hierbij centraal. Dit houdt onder andere in dat activiteiten van cliënten zo vaak als mogelijk buiten de voorziening en in de maatschappij georganiseerd worden. Bedoeling hiervan is het vergroten van de levenskwaliteit van elk individu. Mogen en kunnen kiezen zorgt ervoor dat elke persoon een bepaalde controle krijgt over het eigen leven. Er wordt samen met de cliënten gezocht naar het verruimen van het eigen netwerk.

Belangrijke waarden hierbij zijn gelijkwaardigheid, diversiteit, fundamenteel geloof in de ontwikkelingsmogelijkheden van elke persoon, respect voor de eigenheid en de privacy, aandacht voor het evenwicht tussen veiligheid en uitdaging, tijd voor overleg met de gebruiker, interesse in het samenwerken en zorg voor een goede infrastructuur. Dit zijn elementen die zeker en vast mede ondersteund worden door het zogenoemde ‘perspectief 2020’.

Verder heeft Ithaka als doelstelling dat wat wordt gedaan, beweging moet brengen op één van volgende terreinen: kunnen kiezen, deelnemen aan een sociaal leven, relaties, respect en kansen krijgen om mogelijkheden te ontwikkelen en er iets mee kunnen doen. (Vzw Ithaka, 2010)

De bedoeling is niet enkel de cliënten aan te passen aan de samenleving zodat ze ‘er in passen’ maar ook de samenleving, de maatschappij, de visie veranderen zodat ook mensen met een beperking zich er thuis kunnen voelen. Dat is waar “Inclusief burgerschap” voor staat. Cliënten van Ithaka, en alle mensen, op gelijke voet met alle andere burgers in de samenleving. Dit is dan ook het gedachtegoed dat onderbouwd wordt in het beleid en een aanzet gaf tot veranderingen in de wetgeving. Bedoeling van de verandering in financiering is dat de maatschappij beter kan tegemoetkomen aan de verwachtingen die haar burgers stellen. Daarnaast wordt ook van de mensen zelf een inspanning verwacht, ze zullen namelijk duidelijk moeten weten wat ze willen en dit zelf organiseren of op z’n minst initiatief nemen. Belangrijke opmerking hierbij: niet iedereen kan dit zelf of kan hierbij ondersteund worden door het netwerk.

1.3 Toekomst en verandering binnen Ithaka

In Ithaka wordt mede aandacht besteed aan de verandering in het zorglandschap, onder andere naar aanleiding van bepaalde maatregelen in het vernieuwde regeerakkoord. Er komt met andere woorden een verandering in het zorgaanbod. Een duidelijk voorbeeld hiervan is het eerder vermelde Perspectief 2020, maar ook Flexibel Aanbod Meerderjarigen (FAM) maakt hier deel van uit. Begin 2015 is ook Ithaka overgeschakeld naar het ‘FAM’-systeem dat de overgang naar de komende persoonsvolgende financiering zou ondersteunen.

Door het reeds in kaart brengen van verschillende actoren als organisaties, werknemers en cliënten aan de hand van een simulatietool wil men de volgende stap, de overschakeling naar de effectieve persoonsvolgende financiering, grondig voorbereiden.

Perspectief 2020 is dus ook van belang voor de cliënten. Het gaat erom dat zij in plaats van een 'all-in-toegangsticket' een 'rugzak' zullen krijgen met een budget. Dit budget zouden ze dan gemakkelijker kunnen verdelen naar gelang hun persoonlijke noden. Voordien ontstond namelijk vaak het 'alles-of-niets-syndroom'. Er bestonden zogenaamde standaarden binnen de zorg waarbij je kon kiezen om alles te nemen of alles te laten. Bedoeling nu is de mogelijkheid vergroten om van verschillende diensten en organisaties ondersteuning te krijgen. De zorg moet vraaggestuurd zijn en dus aangepast aan de cliënt. Verder zouden ook organisaties onderling efficiënter kunnen samenwerken.

Omdat de persoonsvolgende financiering een grote verandering teweeg brengt voor cliënten, worden zij ook op dit vlak betrokken door de organisatie. Zij werden uitgenodigd op zogeheten 'DURF-dagen' waar er heel wat informatie gegeven werd en er ook plaats en tijd gemaakt werd voor vragen en bedenkingen.

In Ithaka wordt zowel door coaches als cliënten gekeken naar en geproefd van de toekomst maar nog niet alles is even helder. Veranderingen brengen namelijk vaak ook chaos en onduidelijkheid met zich mee. Om die reden wordt van bij het begin gekeken naar de veranderingen en wat die zullen teweeg brengen. Deze bachelor proef richt zich dan ook op het informeren van coaches en cliënten omtrent de persoonsvolgende financiering in Ithaka. Voor die kunnen geïnformeerd worden is het van belang een grondige kennis te hebben over wat gaat veranderen en vanwaar deze 'nieuwe wind' komt. Om die reden worden in de volgende hoofdstukken van de literatuurstudie het beleid en de vertaling naar de praktijk toegelicht.

Hoofdstuk 2 Idee tot perspectief

De beoogde doelstellingen van de persoonsvolgende financiering zijn niet zomaar van vandaag op morgen ontstaan. Het gaat om een geleidelijke evolutie in de praktijk die werd opgepikt door het beleid. Om te komen tot een dermate verandering is eerst een verandering in visie nodig. Deze moet dan nog eens omgezet worden in een perspectief of een beleid en een wetgeving. Dat alles is onmogelijk zonder een sector, een minister en een regering die hierachter staan. De grotere omkadering van de persoonsvolgende financiering zit in het zogeheten ‘Perspectief 2020’.

Jammer genoeg is niet alles rozen geur en maneschijn. Daarom moet ook met een kritische bril gekeken worden naar dit ‘alomvattende’ perspectief voor personen met een handicap. Een belangrijke kritische insteek werd in dit onderdeel gehaald bij GRIP vzw, een belangenorganisatie voor en door mensen met een handicap. Deze burgerrechtenorganisatie heeft als doel “*gelijke rechten en kansen voor iedereen*”. (GRIP vzw, 2002) Een andere belangrijke bron is het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH). Het VAPH subsidieert diensten, voorzieningen en personen met een handicap op verschillende domeinen met als doel de participatie, integratie en gelijkheid van kansen van personen met een handicap in de maatschappij te bevorderen. (VAPH, website 1)

2.1 Perspectief 2020

‘Perspectief 2020’, een breed begrip met een zeer uitgebreide inhoud. Het is een perspectief, een beleidsplan dat werd uitgeschreven op vraag van de sector om de nood in te vullen aan een meerjarenplan voor mensen met een handicap. Het gaat om een plan met twee belangrijke pijlers, namelijk: “**alle zorg moet vraag gestuurd**” en “**zorggarantie voor mensen met de grootste ondersteuningsnood**”. Deze pijlers vertrekken vanuit de visie om personen met een handicap een volwaardige plaats te geven in onze maatschappij. Het invoeren van dit perspectief is opgedeeld in verschillende doelstellingen gericht op het bereiken van deze verandering tegen het jaar 2020. De benaming wordt uitgesproken als ‘perspectief twintig twintig’. (VAPH, 2010a)

Op 9 juli 2010 werd de visietekst, die was uitgeschreven door Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Jo Vandeuren, voorgelegd aan de Vlaamse regering. In 2014 werd de legislatuur van meneer Vandeuren verlengd waardoor hij in de mogelijkheid is om de uitwerking van dit perspectiefplan op te volgen. Dit brengt continuïteit met zich mee wat positief kan gezien worden, bepaalde zaken zullen niet meer opnieuw bediscuteerd worden. Anderzijds komen hierdoor minder verschillende visies aan bod. GRIP vzw maakt hierbij de kritische opmerking dat ondanks het uitschrijven van een duidelijke visie en enkele doelstellingen er weinig ruimte is in het beleidsplan voor de effectieve uitwerking van die visie in de praktijk. (GRIP vzw, 2012)

Het idee mensen met een beperking te laten deelnemen aan de samenleving, met zo min mogelijk uitzonderingen, ligt aan de basis van dit perspectiefplan.

“Personen met een handicap zijn volwaardige burgers, van wie de persoonlijke autonomie, rechten en capaciteiten gerespecteerd moeten worden. Ze nemen zo autonoom mogelijk deel aan de samenleving. Die helpt hen, opdat zij dat zouden kunnen. Isolement van personen met een handicap is te vermijden.” (VAPH, 2010a)

De visie die in perspectief 2020 geformuleerd wordt staat lijnrecht tegenover de verouderde visie ten aanzien van mensen met een beperking. In het werkveld zijn er al heel wat organisaties en actoren die reeds handelen volgens de nieuwe visie maar dit kan zeker niet veralgemeend worden.

Heel wat organisaties en hulpverleners die werken met mensen met een beperking doen dit op een geheel andere manier. Ondersteuning in plaats van zorg, vraaggericht in plaats van aanbodgericht, heel wat elementen wijzen erop dat de houding drastisch veranderde ten aanzien van hoe het vroeger was. Een grote verandering op vlak van beleid vanuit de regering en vernieuwde kaders voor iedereen zijn dan ook niet meer dan een logisch gevolg. Dit is wat perspectief 2020 voorop stelt.

Voor sommige organisaties, zoals Ithaka, is het een zoeken naar de manier waarop de organisatie van het bestaande aanbod kan voortgezet worden. Hoe kunnen de mogelijkheden voor cliënten gecontinueerd worden? Voor andere organisaties die deel uit maken van grotere structuren kan dit perspectief echter een grote verandering betekenen. Grotere structuren leiden tot meer betrokken personen en bijgevolg vaak moeilijkere besluitvorming. In kleinere organisaties is het met andere woorden makkelijker om flexibel in te gaan op vragen. De precieze effecten zijn momenteel nog niet duidelijk. Wel wordt veel beweging verwacht, zowel administratief, achter de schermen, als in het effectieve organiseren van ondersteuning.

2.2 De weg van toen naar nu

We komen van een zorgmaatschappij waar heel wat standaard georganiseerd is. Een organisatie biedt een aantal zaken aan voor mensen met een beperking en wordt hiervoor gesubsidieerd. Dit gebeurt op basis van het aantal cliënten en de werklust. Mensen die een erkenning verkregen door het VAPH kunnen van deze zorg of ondersteuning gebruik maken. Het budget ging met andere woorden rechtstreeks van het VAPH naar erkende voorzieningen. (Billiet, 2016, 26 januari – persoonlijke communicatie)

Mensen die genieten van een Persoonlijk Assistentiebudget (PAB), wat verder in deze literatuur studie wordt toegelicht, krijgen een persoonlijk budget. Ook bij mensen die een persoonsgebonden budget krijgen of ondersteuning krijgen aan de hand van persoonsvolgende convenanten wordt gewerkt met een individueel budget. Hierbij moet wel gezegd dat dit veelal gaat over uitzonderingen op de ‘algemeen geldende’ regel, uitzonderingen op reeds bestaande ondersteuning. Dit wil niet zeggen dat zij dit budget steeds zelfstandig beheren of ondersteuning hebben van ouders of een netwerk. In veel gevallen stappen mensen aan wie een PAB werd toegekend naar een budgethoudersvereniging. Deze verenigingen staan in voor het ondersteunen van mensen met een beperking, om hun verkregen budget te beheren en om gepaste assistentie te zoeken. Het budget kan verworven zijn via het PAB-systeem of een persoonsgebonden budget (PGB) zijn. De drie door het VAPH erkende budgethoudersverenigingen zijn Onafhankelijk leven vzw, Absoluut vzw en Alin vzw. (VAPH, website)

In 2010 bestond het PAB-systeem reeds 10 jaar. Om die reden schreef BOL-BUDIV vzw, een organisatie die net als GRIP vzw de belangen van mensen met een handicap verdedigt, hierover een rapport. Dit rapport duidt de achterstand die het PAB heeft opgelopen. Dit komt volgens GRIP vzw door te weinig aandacht en investering in het PAB vanuit de regering. (GRIP vzw, 2012)

Na het PAB werd ook een experiment opgesteld dat werkte aan de hand van een Persoonsgebonden Budget. Dit vanuit het idee dat het PAB -in de beginjaren- enkel mogelijk was op zich en hier enkel assistentie mee kon aangekocht worden. Het was met andere woorden niet mogelijk om verschillende zorgvormen te combineren en dat is net waar met het PGB verandering in moest komen. Dit was een twee jaar durend experiment (in 2008) dat enkel uitgevoerd werd in de regio's Antwerpen en Halle-Vilvoorde. Om die reden zal niet verder ingegaan worden op het Persoonsgebonden Budget, het zal wel nog aan bod komen in kritische opmerkingen.

Niet enkel het PAB maar ook het PGB krijgt volgens GRIP vzw te weinig aandacht in het beleid van minister Vandeuren. Een groot deel van het uitbreidingsbeleid gaat naar organisatie en beleid en naar het voortraject. In totaal gaat zeker 33% van het uitbreidingsbeleid naar organisatie in plaats van naar mensen met een beperking zelf. Dit vindt GRIP vzw teleurstellend. Volgens hen is het PGB-decreet tot op heden nog steeds de enige omvattende basis voor een vernieuwing van de zorg naar een vraaggestuurd systeem. Desondanks blijft de aandacht van de minister gevestigd op 'het voortraject' en op mensen met 'de grootste ondersteuningsnood', waardoor een hele hoop anderen uit de boot vallen. GRIP vzw stelt vast dat een aantal belangrijke woorden wel worden overgenomen in het beleidsplan maar dat die in de praktijk een andere betekenis krijgen. "Inclusie" wordt op die manier "zelfredzaamheid verhogen"; "vraaggestuurdheid" wordt "mee kunnen beslissen welke zorg je nodig hebt" en "zorgvernieuwing" wordt een verschuiving van afhankelijkheid. In plaats van afhankelijkheid van residentiële organisaties wordt men afhankelijk van ambulante diensten. (GRIP vzw, 2012)

Uiteraard is niet alles negatief aan het perspectief van minister Vandeuren. Maar de bedenkingen die GRIP vzw stelt, moeten wel gehoord worden. De minister gaf in een artikel uit Weliswaar mee dat behoud van het draagvlak voor hem op dat moment prioritair was. Verder wou hij zich richten op een behoedzame uitvoering van de plannen. Hij stelt zeer duidelijk dat er niet mag terug gekomen worden op de beslissing om de persoonsvolgende financiering in te voeren. Het is een belangrijke stap vooruit in de sector. Wel moet zeer aandachtig gekeken worden naar de manier waarop de vooropgestelde einddoelen kunnen bereikt worden. (Krols, 2015)

2.3 Concentrische cirkels

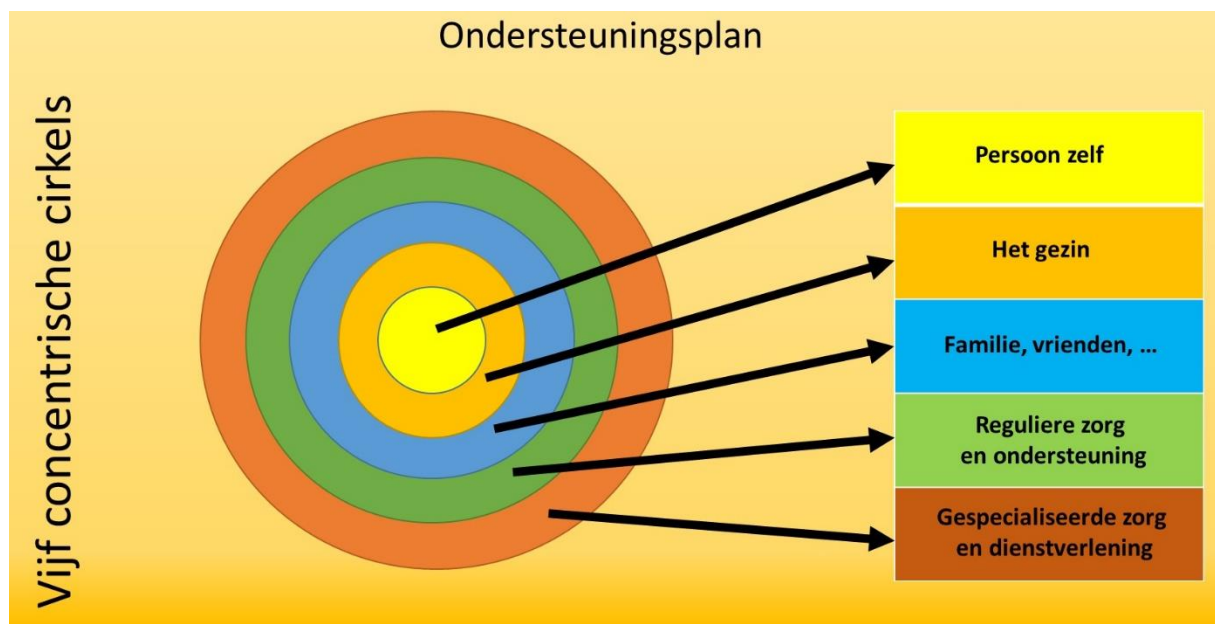
Het invoeren van alle vooropgestelde veranderingen bevindt zich niet enkel op vlak van financiering. Er moet ook een grote verandering plaats vinden in het organiseren van de zorg en ondersteuning. Om alle vooropgestelde doelen te bereiken met het beschikbare budget moet in de toekomst veel meer ingezet worden op verschillende 'ondersteuningsniveaus' of 'ondersteuningssystemen'.

Dit wordt in de conceptnota geïllustreerd aan de hand van een model met vijf concentrische cirkels. Het idee is gebaseerd op een gelijkaardig model van de American Association of Mental Retardation (AAMR). De concentrische cirkels kunnen gezien worden als ‘een ordening rond een gemeenschappelijk middelpunt’. Deze ordening verwijst naar de organisatie van de ondersteuning voor personen met beperking en de niveaus waarop ondersteuning kan georganiseerd worden. Het middelpunt hiervan is de persoon met een beperking zelf. (Vlaamse Regering, 2013)

In het model worden vijf cirkels of vijf niveaus weergegeven waarop ondersteuning kan georganiseerd worden. Het vertrekt van de persoon zelf uit en wordt telkens verder uitgebreid tot men bij de vijfde cirkel komt, gespecialiseerde zorg of ondersteuning. De woorden ‘zorg’ en ‘ondersteuning’ worden telkens samen geplaatst omdat het zowel om één van beide als alle twee op hetzelfde moment kan gaan. In onderstaande toelichting zal enkel ‘ondersteuning’ staan, hierbij kan telkens ook ‘zorg’ gelezen worden.

De eerste cirkel gaat om de **persoon zelf**, ‘zelfzorg’ met andere woorden of hetgeen iemand met een beperking voor zichzelf kan doen. In een tweede cirkel staat **het gezin** centraal. Hierbij verwijst men naar dagelijkse ‘normale’ zorg die door gezinsleden kan opgenomen worden die onder hetzelfde dak wonen.

Hierop volgt **familie, vrienden of informele contacten**. Elke persoon die op een informele manier in contact komt met mensen met een beperking en enige ondersteuning betekent (zonder afhankelijk te zijn van een organisatie hiervoor). In de voorlaatste cirkel wordt **algemene zorg** opgenomen. Dit is ondersteuning die toegankelijk is voor ‘elke burger’. Tot slot wordt **professionele zorg** opgenomen in de laatste cirkel. Dit gaat om ondersteuning die erkend en gefinancierd wordt door het VAPH, specifiek gericht op mensen met een beperking. (Vlaamse Regering, 2013)

Figuur 1: Concentrische cirkels (Co-living, 2016)

Binnen dit model staan twee uitgangspunten centraal die deze visie vervolledigen. Het wordt gezien als een dynamisch en complementair model.

De verschillende ondersteuningsniveaus of cirkels bouwen op elkaar verder, ze zijn complementair aan elkaar. De een kan niet zonder de ander. Daarnaast is de interactie tussen deze verschillende niveaus een noodzakelijke voorwaarde om de kwaliteit van het bestaan en het individuele functioneren van personen met een beperking te maximaliseren. Als bijvoorbeeld de ondersteuning van het gezin en de familie niet is afgestemd op de ondersteuning van de algemene zorg of reguliere diensten kan dit wrijving veroorzaken. Dit leidt tot frustratie en minder kwaliteit voor de persoon met een beperking. Dit dient vermeden te worden. (Vlaamse Regering, 2013)

Uit het model met de concentrische cirkels moet ook blijken dat ondersteuning dynamisch moet georganiseerd worden. Ondersteuning moet georganiseerd worden in functie van actuele noden en kenmerken van de omringende omgeving. Opnieuw moeten de verschillende niveaus op elkaar afgestemd worden en op elkaar in spelen. Ondersteuning moet in de verschillende cirkels kunnen georganiseerd worden en in twee richtingen. De vraag of het aanbod moet kunnen komen van de persoon of het gezin zelf naar anderen maar ook van gespecialiseerde of algemene ondersteuning naar bijvoorbeeld vrijwilligers of familie. Ondersteuning voor personen met een handicap is een gedeelde verantwoordelijkheid. (Vlaamse Regering, 2013)

Naast het omschrijven van alle omgevingsfactoren is het ook belangrijk mensen met een beperking zelf te informeren en te betrekken. Hiertoe werd een poging gedaan in het project 'Durf 2020'.

2.4 Durf 2020

Durf 2020 is een samenwerkingsverband tussen Konekt vzw en de Vlaamse overheid (VAPH). Het is ontstaan vanuit de ongerustheid bij cliënten over de grote veranderingen die eraan komen. Ondertussen hebben verschillende organisaties zich aangesloten bij het initiatief met als doel cliënten, mensen met een handicap en hun netwerk te informeren en goed naar hen te luisteren. Verder streeft men er ook naar de mensen een stem te kunnen geven en op die manier in de mate van het mogelijke inspraak te geven in het beleid.

Initiatiefnemer Koen Deweer licht Durf 2020 toe in een artikel uit Weliswaar. Daar heeft hij het onder andere over *"het 'able-isme', een moeilijk woord voor discriminatie op basis van mogelijkheden."* (Van den Broeck, 2015a). Hiermee wil Deweer duidelijk maken dat veel mensen in de samenleving de neiging hebben om mensen met een beperking meteen in een apart hokje te plaatsen, met professionele zorg en een duidelijk label. De sector mag er dan wel klaar voor lijken, ook in onze samenleving moet nog een grote verandering van denken op gang gezet worden. Dat is waar men bij durf 2020 naar streeft. (Van den Broeck, 2015a) Vanuit Ithaka werden onder andere momenten georganiseerd waarop cliënten de mogelijkheid kregen deel te nemen aan zogenaamde 'Durf dagen'. Volgens de coaches in Ithaka is het van belang een evenwicht te zoeken tussen de vermaatschappelijking van de zorg en het in contact brengen van mensen met elkaar. Hiermee wil men verwijzen naar het ontmoeten van 'gelijken', andere mensen met een beperking. Dit is een evenwichtsoefening waar blijvend aandacht aan moet besteed worden. Het is nooit een zwart-wit verhaal maar een verhaal van vele kleuren en reliëfs.

Hoofdstuk 3 Beleid naar praktijk.

De uitvoering van ‘de grote visie’ in de praktijk wordt in onderstaand hoofdstuk toegelicht. Als structuur werd ervoor gekozen dit op te delen in enkele belangrijke onderdelen, namelijk: het Persoonlijk Assistentiebudget (PAB), dit werd enige tijd geleden ingevoerd; de Persoonsvolgende Convenanten (PVC) en de Persoonsvolgende Financiering (PVF), die volop in een invoeringsfase zit. Het PAB kan gezien worden als ‘een voorloper’ van het meer specifieke onderdeel van PVF, het persoonsvolgende budget (PVB). Het is dan ook een achtergrond waarop het PVF-systeem werd uitgewerkt. Om die reden wordt eerst het PAB kort toegelicht waarna het uitgebreid zal gaan over het PVF-systeem.

3.1 Persoonlijk Assistentiebudget

Binnen de sector ‘mensen met een beperking’ is er continu verandering. Het Persoonlijk Assistentiebudget is een stap die al enkele jaren terug genomen werd. Het is een werking die voor bepaalde mensen het inrichten van het eigen leven (opnieuw) mogelijk gemaakt heeft. Op de website van het VAPH wordt het PAB omschreven als *“Een stap naar een zelfstandiger leven, naar meer sociale integratie.”* (VAPH, website 2)

Het gaat om een specifiek budget dat wordt toegekend door het VAPH aan een persoon met een handicap. Dit budget kan ingezet worden om persoonlijke assistentie te organiseren en te financieren. In 2015 ging dit over een bedrag tussen 9.646,38 en 45.002,46 euro op jaarbasis. Deze bedragen worden één keer per jaar aangepast aan de index en zijn afhankelijk van de nood aan ondersteuning. De grootte ervan wordt bepaald door een commissie van deskundigen. Een budgethouder kan de persoon met een beperking ondersteunen in het beheren van het verkregen budget maar de persoon kan ook zelf budgethouder zijn. Aan de hand van het PAB kan de persoon in kwestie assistenten aanwerven en wordt die zo hun directe werkgever. (Van Casteren, 2014b)

De ondersteuning die geboden wordt door assistenten aan de hand van het PAB kan gaan van helpen bij het aankleden tot koken, boodschappen doen, verplaatsing voorzien maar ook ortho- en pedagogische begeleiding en nog heel wat meer. (Van Casteren, 2014b)

Toch blijkt, naast heel wat voordelen, dat dit ‘persoonlijk assistentiebudget’ niet volstaat. In verschillende bronnen wordt aangegeven dat er meer dan enkele tekortkomingen zijn aan het PAB en heel wat mensen maken er geen aanspraak op.

Roland Boulengier is een man die sinds 2000 een zogeheten ‘Locked-In’ is, of zoals hij het zelf omschrijft *“een dode van wie de ogen bewegen”*. (Boulengier, 2005)

“Het locked-in-syndroom (LIS) is een zeldzame neurologische aandoening (...). De toevoer van zuurstofrijk bloed naar het deel van de hersenen dat voor de bewegingen instaat, wordt volledig afgesloten. Hierdoor blokkeren alle motorische mogelijkheden, met als gevolg een totale verlamming, niet meer kunnen slikken of spreken. De intellectuele en geestelijke mogelijkheden blijven echter volledig intact. Letterlijk betekent locked-in ‘opgesloten in je eigen lichaam’.” (Boulengier, 2007)

In het derde boek van Roland wordt omschreven hoe het PAB voor hem een grote hulp biedt. De ondersteuning die door het PAB geboden wordt zou volgens Roland echter niet gekund hebben zonder de steun en liefde van zijn vrouw. Verder worden ook enkele kritische bedenkingen geformuleerd omwille van mensen die uit de boot van de PAB vallen. Hij schrijft dat het middel (PAB) beperkt is, maar het voor hem een nieuwe vrijheid creëerde. Als conclusie wordt gesteld: *“Het PAB is niet meer weg te denken voor mensen in mijn situatie en mag nooit verloren gaan. Houden zo en nog uitbreiden. De mantelzorg en het PAB zijn beiden top maar begrensd. Echte integratie van mensen met een beperking is een zaak voor de hele samenleving, niet enkel de verantwoordelijkheid van de hulpverleners.”* (Boulengier, 2007)

Ook door GRIP vzw worden verschillende kritische bedenkingen geformuleerd bij het PAB. Zowel de goedkeuring van nieuwe wijzigingsbesluiten over het PAB door de regering alsook de timing ervan worden in vraag gesteld. De finale vorm van het wijzigingsbesluit PAB in 2012 werd in oktober goedgekeurd. GRIP vzw stelt zich vragen over het aftoetsen met PAB-budgethouders, gezien kansen hiertoe in de periode voor het goedkeuren (namelijk vakantiemaanden) zeer klein waren. (GRIP vzw, 2012)

Verder stelt de organisatie dat de regering het advies, gegeven door de Raad van State, gewoon naast zich neer heeft gelegd, terwijl deze een zeer belangrijke insteek gaf. Volgens GRIP vzw had de Raad van State in haar advisering de toepassing van het VN-verdrag afgetoetst. Hierbij is men gekomen tot de advisering dat alle jongeren over dezelfde mogelijkheden tot ondersteuning moeten kunnen beschikken.

Dit werd echter niet gehoord door de regering, wat niet positief onthaald werd door mensen die zich dagelijks inzetten voor de rechten van mensen met een handicap. *“Het getuigt van een beperkt inzicht door de overheden”* aldus GRIP vzw. (GRIP vzw, 2002)

Op vandaag krijgen nog steeds heel wat mensen een PAB maar dit zal veranderen met de systematische invoering van de persoonsvolgende financiering. Bedoeling is dat iedereen die nu een PAB krijgt, in de toekomst een persoonsvolgend budget (PVB) zal krijgen.

3.2 Persoonsvolgende convenanten

Persoonsvolgende convenanten (PVC) is een systeem waarin een budget wordt toegekend aan iemand (een meerder- of minderjarige) met een prioritair te bemiddelen vraag. Met andere woorden gaat het om een budget dat kan worden ingezet bij een crisissituatie, bij een hoge nood aan ondersteuning. De zorgvrager krijgt een budget toegekend dat flexibel kan worden ingezet. Dit zorgt ervoor dat er nood is aan een individuele dienstverleningsovereenkomst tussen de cliënt en de voorziening. Dit flexibel budget kan slechts ingezet worden in door het VAPH gesubsidieerde voorzieningen. Centrale doelstelling is de ondersteuning zo veel als mogelijk af te stemmen op de noden van de zorgvrager, echter in samenspraak met de voorziening.

Het is in de toekomst de bedoeling dat mensen die nu ondersteund worden aan de hand van persoonsvolgende convenanten ook zullen overschakelen naar het systeem van de persoonsvolgende financiering.

Wellicht zal dit gaan om een persoonsvolgend budget maar wie en hoe staat momenteel nog niet vast.

3.2 Persoonsvolgende financiering

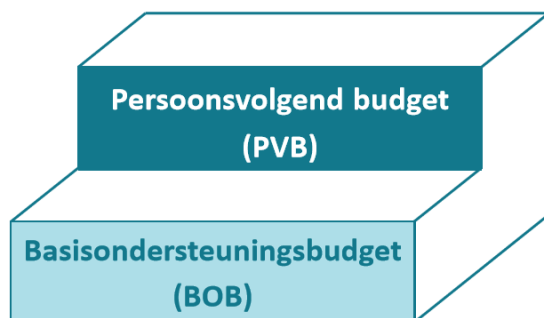
Persoonsvolgende financiering, of in het kort PVF is een grote verandering die plaats vindt op vlak van financiering voor mensen met een beperking. Het basisprincipe, omschreven door het VAPH luidt als volgt:

“Iedereen moet zijn leven zoveel mogelijk zelf kunnen organiseren, ook als je hiervoor ondersteuning nodig hebt. Deze ondersteuning verschilt van persoon tot persoon. (...) Om voor iedereen de nodige ondersteuning te voorzien, zijn er grote veranderingen nodig. Er werd de voorbije jaren een nieuw systeem van financiële ondersteuning uitgewerkt, dit heet 'Persoonsvolgende Financiering'. In april 2014 werd daartoe met het decreet 'Persoonsvolgende Financiering' de basis gelegd.” (VAPH, 2015)

Het PVF-decreet werd op 25 april 2014 door de Vlaamse regering bekrachtigd. (VAPH, 2014) Op 17 juli 2015 werden een reeks ‘voorontwerpen van besluiten’ omtrent persoonsvolgende financiering principieel goedgekeurd door de Vlaamse regering. Dit houdt in dat deze besluiten worden voorgelegd aan verschillende raden zodat die nadien definitief kunnen goedgekeurd worden door de Vlaamse regering. (Vanderheyden, 2015)

Om het decreet te concretiseren, werd een Taskforce opgericht die de strategische lijnen zou zetten en de voorbereiding van de implementatie kon sturen. Deze Taskforce bestaat al sinds september 2013. Verder werd ook een projectstructuur en een ‘governance model’ opgezet om de implementatie van de PVF te operationaliseren en te realiseren. De output die uit verschillende werkgroepen kwam, werd telkens voorgelegd aan deze Taskforce. Dit vormde de basis voor de uitwerking van de conceptennota ‘implementatie PVF’. (VAPH, 2014)

In grote lijnen wordt de persoonsvolgende financiering gevisualiseerd aan de hand van twee trappen, twee onderdelen (zie afbeelding). De concrete invulling hiervan werd uitgewerkt tijdens het werken aan deze bachelor proef. Het is dan ook mogelijk dat bepaalde informatie niet volledig actueel is wanneer deze bachelor proef gelezen wordt. De grote onderdelen van PVF zijn het basis ondersteuningsbudget (BOB) en het persoonsvolgend budget (PVB). Beide worden toegekend door het VAPH op grond van verschillende criteria. (Van Casteren, 2015) Later in dit hoofdstuk worden deze twee luiken meer uitgebreid toegelicht. Eerst wordt even toegespitst op de groei en de omvang van de PVF.

Figuur 2: Trappen persoonsvolgende financiering (VAPH, 2015)

Het idee voor de PVF is ontstaan uit de veranderende visie ten aanzien van mensen met een beperking. We komen van een verzorgingsstaat waarin er een aanbod was voor mensen met een beperking die moest voldoen aan hun noden. Met de conceptennota perspectief 2020 van de Vlaamse Overheid wou men hier verandering in brengen.

Streefdoel is personen met een handicap een volwaardige plaats in onze samenleving te geven. Iedereen moet op een gelijkwaardige manier behandeld worden. Dit vooruitstrevende doel werd in het voorgaande hoofdstuk (Idee tot perspectief) reeds in vraag gesteld door Koen Deweer, initiatiefnemer van Durf 2020. Hij stelde dat er nog veel ‘able-isme’ is in de samenleving, hiermee wordt verwezen naar discriminatie op basis van ongelijkheid.

“We hebben de neiging om mensen met een beperking meteen in een apart hokje te plaatsen, met professionele zorg en een duidelijk label.” – Deweer (Van den Broeck, 2015a)

De opmerking van Deweer is niet onterecht want op heel wat verschillende manieren worden mensen met een handicap nog in aparte hokjes geplaatst. Een duidelijk voorbeeld dat hij aanhaalde was dat van de jeugdbewegingen. Veel mensen zijn namelijk van mening: *‘Waarom zou een jongere met een handicap nu naar een reguliere scouts gaan als er zoiets bestaat als Akabe? Dat is toch duidelijker en ze zijn daar allemaal zo.’* Dit bemoeilijkt de vooruitgang die vanuit de sector gestimuleerd wordt. Gelukkig is de vernieuwde visie desondanks bij beleidsmakers beland en zijn die daarmee aan de slag gegaan.

Het opstellen van een perspectiefplan en het uitschrijven van een beleid volstaan echter niet om zo’n impactvolle verandering in de praktijk te laten plaats vinden. Hiervoor is heel wat organisatie nodig. Daarom is men vanuit het VAPH volop bezig met de uitwerking van de PVF in de praktijk. Hoe dit precies wordt aangepakt staat omschreven in een artikel uit St*rk (het tijdschrift van het VAPH).

Om een verandering van die grootte praktisch te kunnen uitvoeren, is duidelijkheid nodig. Voor het creëren van duidelijkheid binnen het VAPH zelf werden vier thema’s voorop gezet om rond te werken. (Vandenbussche, 2015) Het gaat om:

1. De toeleiding
2. Het beheer van het macrobudget
3. De besteding en verantwoording van een Persoonsgebonden budget
4. Wie biedt zorg en ondersteuning aan

Eerst en vooral komt ‘de toeleiding’ ter sprake. Dit gaat over alle stappen die moeten ondernomen worden om een budgetcategorie en een prioriteitengroep toegewezen te krijgen. Hierin staat men volgens Van Casteren al heel ver. De regelgeving is voorbereid, de nieuwe administratieve processen zijn uitgetekend en de nodige IT-systemen worden gebouwd. Het gaat met andere woorden over de stappen die moeten ondernomen worden om een erkenning en ondersteuning te verkrijgen.

Een tweede thema is ‘het beheer van het macrobudget’. Hierin werkt men rond het totale budget dat het VAPH ter beschikking krijgt van de Vlaamse Regering om de zorg te organiseren. Bedoeling is dit budget zo goed mogelijk in te zetten.

Verder heeft Van Casteren het over ‘de besteding en verantwoording van een Persoonsvolgend Budget’ (PVB). Welke uitgaven kunnen hiermee al dan niet gefinancierd worden? Er zal een kostenstaten moeten ingediend worden maar men zal cliënten niet meer tot in de puntjes controleren. Doel hiervan is de klantvriendelijkheid verhogen. Men kijkt ook wie wanneer recht heeft op een PVB.

Uiteindelijk is er nog een vierde thema, namelijk: ‘wie biedt zorg en ondersteuning aan?’ Het gaat om een discussie over vergunningen, erkenningen, kwaliteitsnormen, personeelsfinanciering en nog veel meer. Dit wordt momenteel door verschillende organisaties die deelnemen aan het project Flexibel Aanbod Meerderjarigen (FAM) in kaart gebracht.

Voor de laatste drie thema's werd een conceptueel kader ontwikkeld en is men (op het moment dat dit geschreven wordt) volop in bespreking. Van Casteren hoopt zo snel als mogelijk te kunnen overgaan naar regelgevende kaders. (Vandenbussche, 2015)

Aan de hand van deze thema's kan gezien worden op welke verschillende vlakken de persoonsvolgende financiering een invloed heeft. Aan al deze onderdelen moet gewerkt worden, zowel afzonderlijk als in één dynamisch, samenhangend geheel. **Elk van de thema's is namelijk onderling verbonden.** Want wat is iemand die de stappen tot toeleiding doorlopen heeft zonder passende erkende organisaties? En hoe kan men het macrobudget beheren als niet duidelijk is wat zal besteed worden aan de persoonsvolgende financiering? Het is met andere woorden uiterst belangrijk met alle verschillende onderdelen, organisaties en lopende projecten rekening te houden. Dit alles maakt de uitwerking van dit geheel complex.

Om de veranderingen ook binnen organisaties vlotter realiseerbaar te maken, werd zoals eerder vermeld een flexibel aanbod ontworpen. Dit kan gezien worden als een overgangsfase of pilootfase voor organisaties om zich te kunnen aanpassen van het voorgaande systeem naar de vernieuwde persoonsvolgende financiering. Voor organisaties die werken met jongeren gaat het om Multifunctionele Centra (MFC).

Organisaties die werken met volwassenen stapten in het project **Flexibel Aanbod Meerderjarigen (FAM)**. (Van Casteren, 2015) Dit is van belang in deze bachelor proef gezien Ithaka een organisatie is die werkt met volwassenen. In januari 2015 werd Ithaka dan ook een 'FAM-organisatie'. (Billiet, 2015, 12 januari – persoonlijke communicatie)

Hierna volgt een toelichting over de specifieke onderdelen van de PVF. Het basis ondersteuningsbudget (BOB) en het persoonsvolgend budget (PVB) worden verduidelijkt en de stappen die moeten doorlopen worden om deze ondersteuning te verkrijgen. Belangrijk om weten is dat het huidige systeem van hulpmiddelen vanuit de federale overheid blijft bestaan. Mensen die reeds tegemoetkomingen krijgen van de federale overheid kunnen dit met andere woorden combineren met een BOB of een PVB. (Van Casteren, 2015)

3.2.1 Basis Ondersteuningsbudget

Basis Ondersteuningsbudget (BOB), is een eerste stap, of een eerste 'trap' zoals het VAPH dit omschrijft, binnen de persoonsvolgende financiering. Bedoeling is dat in de toekomst elke persoon met een erkenning van het VAPH recht heeft op een Basis Ondersteuningsbudget van 300 euro.

Het gaat om een forfaitair bedrag dat men maandelijks ontvangt. Iedereen met een erkende handicap en een beperkte ondersteuningsnood krijgt dit BOB. Ook mensen met bepaalde attesten van de Federale Overheidsdienst Sociale Zekerheid (zoals een inkomens vervangende tegemoetkoming) of verhoogde kinderbijslag kunnen aanspraak maken op een BOB. (Van Casteren, 2015)

Het verkregen bedrag kan vrij besteed worden om extra kosten voor ondersteuning te betalen zoals bijvoorbeeld thuiszorg. Bewijzen van wat met dit bedrag gedaan wordt, moeten niet meer voorgelegd worden. Er bestaat ook de mogelijkheid dit budget te combineren met hulpmiddelen en met Rechtstreeks Toegankelijke Hulp (RTH) van het VAPH.

Dat dit bedrag niet moet verantwoord worden, brengt echter wel gevaren met zich mee zoals gebruik van dit bedrag voor andere doeleinden dan waar het voor bestemd is (denk maar aan het netwerk die hier bijvoorbeeld eten mee koopt of andere zaken). Dit is niet de bedoeling en bijgevolg onwenselijk.

Om het BOB effectief te kunnen uitdelen moest eerst nog een uitvoeringsbesluit goedgekeurd worden door de Vlaamse Regering. Pas vanaf dat moment zou helemaal duidelijk zijn wie op welk moment een BOB krijgt. (Van Casteren, 2015) Het besluit omtrent het basis ondersteuningsbudget werd op 26 februari 2016 goedgekeurd door de Vlaamse regering. (Krols, 2016)

Als beleidsoptie werd ervoor gekozen bij de invoering van de persoonsvolgende financiering als eerste die mensen een BOB toe te kennen die reeds lange tijd met een actieve vraag naar verdergaande ondersteuning geregistreerd zijn. Het gaat om mensen die nog geen toegang hebben tot niet-Rechtstreeks Toegankelijke Hulp. Deze ondersteuning kan pas verkregen worden als men een goedkeuring (erkenning) heeft van het VAPH. Het gaat om meer intensieve en frequente hulp. Het uiteindelijke doel hiervan is de draaglast te verlichten van mensen met een handicap die al lang wachten op ondersteuning. (Van Casteren, 2015)

Men richt zich vanuit het VAPH eerst op het toekennen van een BOB aan volwassen mensen met een handicap. Eens dit duidelijk is en concreet uitgevoerd wordt, zal men gaan kijken om dit BOB ook toe te kennen aan minderjarigen met een handicap.

Koenraad Depauw, Algemeen directeur van de organisatie Onafhankelijk leven vzw, stelt net als GRIP vzw de vele vernieuwingen in vraag vanuit zijn organisatie. De angst bestaat dat door de invoering van het persoonsvolgende systeem vele mensen reeds verworven middelen zullen verliezen.

Hij geeft aan dat 'principiële iedereen recht heeft op ondersteuning'. Toch vindt hij de uitwerking van minister Vandeurzens visie niet optimaal. Het BOB ligt volgens hem aan de lage kant en daarbij komt de vrees dat mensen niet voldoende zullen krijgen om de nodige ondersteuning te kunnen betalen. Verder heeft hij het in een artikel in Weliswaar over het 'aanzuigeffect'. Wie het nu zonder financiële steun kan, zal zich misschien ook aanmelden voor het BOB en dat, zegt hij, is niet wenselijk voor de sector. (Van den Broeck, 2015)

Het BOB zal ook, zoals Depauw aangeeft, niet voor alle mensen met een handicap volstaan, daarom werd vanuit het VAPH gedacht op welke manier deze extra noden zouden kunnen worden ingevuld.

3.2.2 Persoonsvolgend Budget

Wanneer voor mensen met een handicap het BOB niet volstaat, en zij nood hebben aan meer ondersteuning, kan men een aanvraag doen naar een Persoonsvolgend Budget (PVB). Dit persoonsvolgend budget is bedoeld voor mensen met een grotere (de grootste) ondersteuningsnood. Volgens de herschaling zal men kijken in welke mate het BOB al dan niet volstaat en indien nodig kan men een PVB aanvragen. (Van Casteren, 2015)

Om dit PVB te kunnen aanvragen is een ondersteuningsplan vereist. Dit kan in samenspraak met de cliënt opgesteld worden in regio-gebonden organisaties met een gelijke naam: dienst ondersteuningsplan (DOP). Voor cliënten in de regio West-Vlaanderen zal dit DOP West-Vlaanderen zijn. Er zijn ook vergelijkbare organisaties in Antwerpen, Limburg, Oost-Vlaanderen, Vlaams-Brabant en Brussel. (Van Casteren, 2014a) Daarnaast zullen cliënten in de toekomst wellicht ook terecht kunnen bij mutualiteiten of andere organisaties die geen aanbod N-RTH hebben voor het opstellen van een ondersteuningsplan. Welke organisaties deze opdracht al dan niet op zich zullen nemen is momenteel nog niet helemaal duidelijk. Wat uiterst belangrijk is om te weten bij het aanvragen van een PVB is dat dit niet kan gecombineerd worden met een BOB.

Voor het bepalen van de omvang van de PVB zullen verschillende categorieën bestaan. In welke budgetcategorie men belandt, zal afhankelijk zijn van het opgemaakte ondersteuningsplan. (Van Casteren, 2015)

In 2015 werden verschillende voorbereidingen getroffen en de bedoeling is om in september 2016 de eerste persoonsvolgende budgetten te kunnen toekennen voor niet-rechtstreeks toegankelijke hulp.

Deze budgetten kunnen in drie verschillende vormen verkregen worden: een cashbudget, een voucher (dit is een soort van cheque of bon waarmee men in erkende voorzieningen terecht kan) of een combinatie van een cashbudget met een vouchersysteem. (Van Casteren, 2015)

Momenteel is men nog volop bezig met het bepalen vanaf welke prioriteitscategorie welk budget zal toegekend worden. Dit zal een zeer belangrijke beslissing zijn naar de toekomst toe.

3.2.4 Hoe een PVB verkrijgen?

Voor het verkrijgen van een PVB moet een specifieke procedure doorlopen worden. Het gaat om een aantal stappen die cruciaal zijn en die moeten gevolgd worden om recht te krijgen op een PVB.

3.2.4.1 Inschaling van de zorgzwaarte als tussenstap

Zorgzwaarte inschaling (ZZI) is een instrument dat werd opgesteld ter voorbereiding van de invoering van de persoonsvolgende financiering. Het is een manier om te zoeken naar de meest passende zorg voor personen met een beperking, een andere verwoording voor de hoeveelheid ondersteuning of hulp die iemand nodig heeft. De hulp die een persoon nu reeds krijgt is niet bepalend binnen dit systeem. (VAPH, 2010b)

“Dit instrument bestaat uit een aantal lijsten met vragen, die door een multidisciplinair team (MDT) worden gesteld. De antwoorden op deze vragen worden omgezet in scores. Alle scores samen worden omgezet in 3 waarden die samen de ‘zorgzwaarte’ vormen.” (VAPH, 2010b)

Er wordt gekeken naar welke zorg nodig is op vlak van begeleiding, permanentie of toezicht tijdens de dag en permanentie of ondersteuning tijdens de nacht.

Verder wordt dit instrument ook gehanteerd om een inschatting te maken van de ondersteuning die reeds aangeboden wordt per persoon. Het zou, zoals eerder vermeld, de overgang naar het nieuwe systeem vlotter moeten laten verlopen. De inschaling die bepaald wordt aan de hand van dit ZZI zal de basis vormen voor het uitwerken van het ondersteuningsplan. (VAPH, 2010b)

3.2.4.2 Ondersteuningsplan

In de toekomst zal meer en meer gebruik gemaakt worden van een dienst ondersteuningsplan (DOP). Deze organisatie stelt een plan op in samenspraak met de cliënt voor het organiseren van gepaste ondersteuning volgens de mogelijkheden van het budget. (Van Casteren, 2014a) Verder zal ook elke persoon voor wie het basis ondersteuningsbudget niet voldoet, moeten beschikken over een ondersteuningsplan. Dit is namelijk vereist om aanspraak te kunnen maken op een persoonsvolgend budget. (Van Casteren, 2014a) De verwachting is dus dat de nood aan deze organisaties zal toenemen en het belang van hun bestaan bijgevolg zal vergroten.

3.2.4.3 Multidisciplinair team

Het opstellen van een ondersteuningsplan is een eerste stap binnen de aanvraag van een PVB. Daarnaast moet door een multidisciplinair team (MDT) de (graad van de) handicap en de dringendheid van nood aan ondersteuning in kaart gebracht worden. Deze opdracht wordt vervuld door een MDT aan de hand van de zorgzwaarte inschaling (ZZI). Op basis van het verslag dat dit MDT opstelt, wordt bepaald welke ondersteuning men kan krijgen. Voor men effectief ondersteuning krijgt, is er nog een tussenkomst door de prioriteitencommissie nodig. (VAPH, 2016)

3.2.4.4 Prioriteitencommissie

Voor het persoonsvolgend budget effectief wordt toegekend door het VAPH zal een prioriteitencommissie bepalen of de vraag naar een PVB op korte of op lange termijn kan beantwoord worden. Dit heeft een invloed op de uiteindelijke ondersteuning die een persoon kan krijgen. Tot slot geeft het ook een richting aan organisaties welke ondersteuning kan geboden worden. (VAPH, 2016)

3.2.5 Budgethoudersvereniging of bijstandsorganisatie

Een budgethoudersvereniging biedt steun bij het beheren van het verkregen budget en het zoeken naar gepaste ondersteuning en assistentie. Dit in tegenstelling tot een dienst ondersteuningsplan. Deze dienst stelt een plan op dat een 'toegangsticket' geeft tot ondersteuning door erkende diensten van het VAPH. Een dienst ondersteuningsplan stelt dus een plan op dat recht kan geven op een persoonsvolgend budget. Eens dit budget verworven is, kan de cliënt voor ondersteuning in beheer hiervan terecht bij een budgethoudersvereniging.

Budgethoudersverenigingen bestaan al langere tijd. Zij ondersteunen mensen die gebruik maken van een PAB in het beheren van hun budget en het vinden van gepaste ondersteuning. Door het VAPH erkende budgethoudersverenigingen zijn Onafhankelijk leven vzw, Absoluut vzw en vzw Alin. Vanuit het VAPH worden het bijstandsorganisaties genoemd. (VAPH, website 2)

Ondanks onduidelijkheid over de toekomst en enkele aandachtspunten, hebben mensen uit het werkveld het idee dat organisaties als deze ook een grote groei zullen kennen. Vele mensen zullen, zoals eerder vermeld, nood hebben aan ondersteuning bij het beheren van hun budget. Een budgethoudersvereniging kan deze vraag beantwoorden. Ook zullen cliënten vanuit bestaande organisaties wellicht iets sneller doorverwezen worden naar budgethoudersverenigingen gezien hun specifieke expertise binnen de sector. (Billiet, 2016, 26 januari – persoonlijke communicatie)

3.2.6 Sleutelmomenten bij de invoering van PVF

De invoering van dit systeem zal niet van de ene op de andere dag plaats vinden. Dat is ook onmogelijk volgens de verwachte impact. Daarom werd vanuit het VAPH gekozen voor een gefaseerde aanpak. Deze gefaseerde aanpak wordt verduidelijkt aan de hand van enkele sleutelmomenten.

Hieronder worden kort enkele (geplande) sleutelmomenten toegelicht.

1 januari 2016: Meer flexibiliteit in de praktijk, organisaties die volwassen mensen met een beperking ondersteunen worden FAM om het aanbod beter te kunnen afstemmen op het komende systeem van PVF.

1 april 2016: PVB aanvraagprocedure voor meerderjarigen gaat in voor mensen die reeds lange tijd op een wachtlijst staan.

1 september 2016: Eerste toekenning van budgetten volgens PVF (BOB en PVB) voor mensen die reeds lange tijd op een wachtlijst staan.

1 januari 2017: Alle meerderjarige cliënten beschikken over hun eigen persoonsvolgend pakket aan middelen. (VAPH, 2016)

De literatuur wordt afgesloten met wat dit zal betekenen voor mensen die reeds ondersteuning krijgen van door het VAPH erkende organisaties (zoals Ithaka, een dagcentrum).

3.2.6 Verandering ten aanzien van bestaande ondersteuning

Het doel van perspectief 2020 is bestaande zorg zoveel als mogelijk te behouden zoals die is, gericht op de specifieke, persoonlijke noden van mensen. Het beleid is met andere woorden gericht op een vraaggestuurd aanbod. Minister Vandeuren heeft beloofd te zorgen voor de continuering van bestaande zorg. Dit leidt ertoe dat er in de praktijk, voor mensen die reeds ondersteuning krijgen van door het VAPH erkende organisaties (zoals Ithaka), niet veel zou veranderen. Waar wel een grote verandering in zou komen is de manier waarop zij naar deze organisaties kunnen komen. Met andere woorden wordt er vooral op vlak van administratie een grote aanpassing verwacht.

Organisaties zullen zich veel meer moeten richten op een vraaggestuurd aanbod. Zoals eerder vermeld zal dit een grote aanpassing vragen voor organisaties die verweven zitten in een grotere structuur. Elke persoon (met een handicap) zou in elke erkende organisatie terecht moeten kunnen. Voor Ithaka zal dus administratief gezien veel veranderen maar op vlak van werking wordt er minder beweging verwacht. Dit komt ook doordat Ithaka al lange tijd vraaggestuurd tewerk gaat. Organisaties zullen zich in de toekomst veel meer moeten bekend maken.

Het blijft van belang zoveel als mogelijk geïnformeerd te worden en op de hoogte te blijven. Verduidelijking kan op verschillende manieren gezocht worden. Vanuit het VAPH werkt men aan het informeren van belanghebbenden via de website, brochures en het driemaandelijkse magazine St*rk. De samenwerking Durf 2020 is opgezet om cliënten en andere belanghebbenden te informeren omtrent perspectief 2020 en de veranderingen. Ook verschillende andere organisaties bieden vormingen en infomomenten aan voor zowel cliënten en hun netwerk als voor professionals.

Slechts weinig aandacht ging uit naar hetgeen men nu doorvoert: de persoonsvolgende financiering. Naast enkele infosessies die meteen volzet zijn, is het voor professionals vaak nog zoeken in een grote berg aan informatie om wat verduidelijking te krijgen. Als het voor hulpverleners al een grote uitdaging is, wat moet het dan niet zijn voor cliënten? Daarnaast is informatie die vrijgegeven wordt vaak niet toegankelijk voor mensen met een verstandelijke beperking. Om die reden wordt in het volgende onderdeel van deze bachelor proef gezocht naar manieren om dit systeem toe te lichten aan verschillende mensen met verschillende mogelijkheden en kwaliteiten.

Praktijkgedeelte

Hoofdstuk 4 Methodische aanpak en voorbereiding

Naast het onderzoeken en rapporteren van een breed geheel aan bronnen is het in een bachelor proef ook van belang aandacht te besteden aan het praktijkgedeelte en de omkadering hiervan. Binnen deze bachelor proef werd er, naar aanleiding van wat methodische omkadering, voor gekozen om een vorming te ontwikkelen. In onderstaand hoofdstuk komt de methodische omkadering en de weg naar de vorming uitgebreid aan bod. In een volgend en laatste hoofdstuk worden de uitwerking van de vorming en bevindingen omschreven.

Voor het uitwerken van een vorming zijn niet enkel duidelijke informatie en methodische mogelijkheden nodig. Het is ook van belang vragen, onduidelijkheden en verwachtingen af te toetsen. Elke persoon, elke cliënt heeft een andere kijk op wat aan het veranderen is. De persoonlijke kijk van mensen wordt beïnvloed op verschillende manieren en door verschillende personen. Voor sommige mensen is deze verandering heel belangrijk terwijl anderen er momenteel liever nog niets van weten. Deze verschillende ideeën en enkele methodische omkaderingen zijn van belang bij het opzetten van een vorming.

4.1 Aankondiging vorming en korte bevraging

Bij wijze van kennismaking werden cliënten in Ithaka reeds voor de effectieve vorming kort op de hoogte gebracht. Het doorgeven van de informatie gebeurde op twee verschillende manieren. In Ithaka wordt met regelmaat een gebruikersraad georganiseerd. Hierop kunnen cliënten hun eigen belangen behartigen en voorstellen doen in verband met de werking en dergelijke meer. Na de gebruikersraad volgen enkele momenten waarop cliënten in kleinere groepjes informatie krijgen vanuit het team. Tijdens deze momenten werd reeds verteld dat er uitleg zou komen over de persoonsvolgende financiering en op welke manier dit ongeveer zou gebeuren. Ook in *Odysseus*, het tijdschrift van Ithaka, werd geschreven dat er uitleg zou komen over de persoonsvolgende financiering en wie dit zou doen. Op die manier werden mensen via verschillende kanalen bereikt.

Naast het informeren, werden cliënten ook kort bevraged over het thema (PVF). Hiervoor werd geen enquête of grote vragenlijst opgesteld. Wel werden twee korte vragen gesteld die een beeld konden scheppen over de kennis en interesse van de cliënten in het thema persoonsvolgende financiering. Dit gebeurde op vrije momenten, individueel of met enkele cliënten samen.

De reden waarom cliënten bevraged werden voor het uitwerken van de vorming was ‘de cliënten betrekken en deel laten uitmaken van...’ volgens de visie van Ithaka en perspectief 2020. Door actief te vragen wat voor hen van belang is, wordt opnieuw vraaggestuurd tewerk gegaan en is het mogelijk de vorming meer op maat uit te werken, aangepast aan de noden, verwachtingen en mogelijkheden van cliënten.

De bevraging werd niet enkel mondeling gedaan maar ook met een afbeelding om meerdere zintuigen te prikkelen. Dit maakt ook andere verbanden duidelijk en zorgt ervoor dat meer mensen dit kunnen begrijpen. De manier waarop de vraag (op papier) gesteld werd, is te zien op de volgende figuur.

Wat wil je weten over de Persoonsvolgende Financiering?

Figuur 3: Bevraging over PVF aan de hand van gekende logo's en afbeelding

Hieruit kwamen heel veel en vooral verschillende antwoorden. Sommige cliënten wilden graag alles weten over wat gaat veranderen, anderen hadden dan weer heel specifieke vragen. De verschillende vragen, ideeën en bezorgdheden van de cliënten werden gebundeld en er werd gekeken wat hier verder mee kon gedaan worden. Er kan gesteld worden dat cliënten vaak antwoorden gaven in gelijke categorieën of richtingen. Er waren cliënten die niet meteen voor of tegen waren. Deze mensen wilden de uitleg wel horen, maar vonden het niet van zo'n groot belang. Naast deze 'middenmoot' waren er drie duidelijke groepen te onderscheiden.

Zo waren er mensen die liever niet gestoord werden en helemaal niets wilden weten over PVF. Er wordt namelijk al lange tijd informatie gegeven over perspectief 2020 en wat aan het veranderen is. Dit zorgt ervoor dat een aantal cliënten dit vervelend begint te vinden en liever afwacht tot iets effectief veranderd is voor de eigen situatie vooraleer hierover geïnformeerd te worden. Dit leidt ertoe dat de mogelijkheid erin bestaat dat deze mensen ook niet geïnteresseerd zijn in de vorming zelf. Indien dit zo is, wordt hun wens hierin ook gerespecteerd. Het materiaal dat ontwikkeld werd, kan ook na het afronden van de bachelor proef nog gehanteerd worden door de coaches in Ithaka op het moment dat deze mensen wel geïnteresseerd zijn.

Er waren ook mensen die 'wat gaat veranderen' enorm naar zichzelf toe trokken. Voor deze mensen was het vaak heel duidelijk dat de verandering betrekking heeft op hun leven; dat deze verandering mogelijks veel beweging kan brengen in de ondersteuning die ze nu krijgen. Deze mensen waren erg geïnteresseerd om de vorming te volgen. *'Voor mij is dat heel belangrijk', 'ik wil weten wat gaat veranderen voor mij', 'wanneer krijgen we hier uitleg over, ik wil weten hoe dat zit'* waren enkele van de reacties.

Uit deze groep kwamen ook meer specifieke vragen naar boven. Op sommige vragen kon een eenduidig antwoord gegeven worden. *'Als ik dan dat geld krijg, mag ik dan zelf kiezen wat ik daar mee doe? Mag ik met dat geld zelf dingen kopen?...'*: Nee, je mag niet helemaal zelf kiezen wat je met dit geld doet, het is bedoeld voor de ondersteuning die je nodig hebt.

Wel zou je zelf iets meer kunnen kiezen welke ondersteuning je wil, wat je nodig hebt. Een deel van het budget zou ook vrij besteedbaar zijn maar het is niet de bedoeling dat je er mee gaat shoppen of eten mee koopt.

Op andere vragen is een antwoord momenteel nog onduidelijk en is dit ook voor coaches, hulpverleners nog steeds een vraag. Jammer genoeg zijn de vragen waar nog geen duidelijk antwoord op bestaat, op het moment dat dit geschreven wordt, nog steeds in de meerderheid. Er is nog heel wat onduidelijkheid voor hulpverleners in het werkveld en cliënten in de sector.

Een laatste groep mensen stuurde het gesprek in een andere richting. Voor deze mensen was het gegeven en wat gaat veranderen vaak vrij complex. Zij vertelden over andere dingen of maakten zich druk *‘er is al zo veel ongelijkheid in de wereld’* en *‘die hoge pieten moeten eens weten wat ze willen met veranderen van belastingen’*. Opvallend was dat deze mensen wel geïnteresseerd waren in een duidelijke uitleg over hoe het nu zit.

Naast deze categorieën was er ook één specifieke vraag van een cliënt. Deze persoon was zelf niet meteen enthousiast of geïnteresseerd in de veranderingen maar gaf aan dat het zeer belangrijk was ook zijn familie te betrekken. Deze cliënt vroeg heel specifiek *‘als ik de uitleg krijg, moet je die ook geven aan mijn ouders en mijn zus. Zij moeten ook weten wat gaat veranderen.’* Daarnaast vond deze persoon het van minder groot belang om op een alternatieve manier geïnformeerd te worden (via een vorming). *‘Geef mij de uitleg maar in een tekst, op papier, meer heb ik niet nodig’*.

Op de eerste vraag van deze cliënt kon binnen deze bachelor proef geen direct antwoord geboden worden. De tijd en ruimte was namelijk beperkt om ook het netwerk van cliënten uitgebreid te betrekken. Dit zal wel doorgegeven worden aan de coaches in Ithaka om hiermee aan de slag te gaan. De vraag in verband met tekstmateriaal werd wel beantwoord. Er werd naar aanleiding van deze specifieke vraag een tekst in begrijpbare taal opgesteld voor cliënten. Deze tekst werd ondersteund aan de hand van enkele foto's en pictogrammen en is in bijlage terug te vinden. Iedereen was vrij deze tekst mee te nemen naar huis, op deze manier kon deze informatie ook gedeeld worden met het netwerk.

4.2 Methodische omkadering

Het uitwerken van een complexe theorie, namelijk de persoonsvolgende financiering, in een begrijpbare taal, gaat niet vanzelf. Eerst en vooral is heel wat creativiteit en een open geest nodig. Daarnaast is ook methodische omkadering van belang. Welke keuzes werden gemaakt en om welke reden? Waar werd bijzondere aandacht aan geschonken. Wat zijn kwaliteiten en waar bevinden mogelijke valkuilen zich? Waar liggen mogelijkheden en uitdagingen bij de doelgroep, de organisatie, het tijdstip van dit onderzoek?

Er kunnen heel wat vragen gesteld worden. Het is de bedoeling een antwoord te zoeken op deze vragen. Hierbij kan niet vermeden worden dat hieruit nieuwe vragen zullen rijzen waar nog geen eenduidig antwoord op bestaat.

4.2.1 Universele leerstijlen

In de zoektocht naar methodische omkadering en het maken van keuzes is het idee van ‘Universal Design for Learning’ (UDL) zeer aansluitend bij de mogelijkheden en uitdagingen binnen deze bachelor proef. De doelgroep is zeer divers en laat net dat de kern zijn van UDL. Diversiteit en variatie in de mogelijkheden is de norm, het uitgangspunt van UDL.

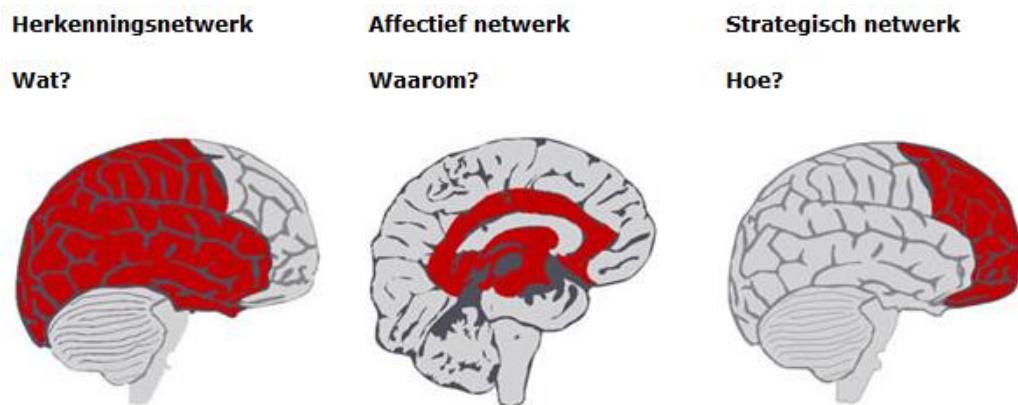
Iedereen hoort, leest en leert op een andere manier. Elke persoon heeft diverse behoeften, sterktes, mogelijkheden, achtergronden, interesses, voorkeuren... Het gaat niet over het al dan niet hebben van een beperking maar om gebruik te maken van verschillende mogelijkheden. (SIHO, 2014)

Universal Design betekent dat je voorwerpen, gebouwen, de fysieke omgeving zo ontwerpt dat ze door een diverse groep kunnen gebruikt worden. Het begrip komt uit de architectuur met als bedoeling gebouwen toegankelijk te maken in de breedst mogelijke zin. Dit werd vertaald naar het onderwijssysteem, Universal Design for Learning. Studenten variëren in de manier waarop ze omgaan met leermateriaal. De cognitieve neurowetenschap toonde aan dat er geen ‘gemiddelde student’ bestaat. UDL streeft daarom naar flexibel leermateriaal en het gebruiken van verschillende manieren om informatie te representeren. (SIHO, 2014)

UDL baseert zich op drie grote principes om zijn doelen te verduidelijken. Deze worden ook gehanteerd bij het opstellen van de vorming om het systeem persoonsvolgende financiering te verduidelijken voor cliënten in Ithaka.

De drie grote principes die zullen gehanteerd worden als achtergrond bij het uitwerken van de vorming zijn **‘informatie op verschillende manieren aanbrenge**’; **‘mensen op verschillende manieren laten omgaan met informatie’** en **‘mensen op verschillende manieren betrokken laten voelen’**. (SIHO, 2014)

“UDL is opgesplitst in 3 grote principes, die gelinkt kunnen worden aan de neurologische netwerken in ons brein. Ons brein is één groot, geïntegreerd netwerk, verdeeld in 3 neurologische netwerken: het herkenningsnetwerk, het affectief netwerk en het strategisch netwerk.” (SIHO, 2014)

Figuur 4 : Neurologische netwerken in het brein (SIHO, 2014)

*“Het **herkenningsnetwerk** bepaalt wat we leren. Studenten verschillen in de manier waarop ze informatie opnemen en begrijpen. Het **strategisch netwerk** bepaalt hoe we leren. Studenten verschillen in het stellen van doelen, het maken van plannen, acties uitvoeren en voortgang monitoren. Het **affectieve netwerk** bepaalt waarom we iets leren. Het evalueert en stelt prioriteiten. Studenten verschillen in betrokkenheid en motivatie.”* (SIHO, 2014)

Hierop kan ingegaan worden bij het ontwerpen van een vorming door het gebruik van verschillende methodieken en het prikkelen van verschillende zintuigen zonder structuur uit het oog te verliezen.

4.2.2 Communicatie afstemmen

Ook in het boek ‘communicatie met mensen met een verstandelijke beperking’ van Boschman (2005) wordt ingegaan op de diversiteit van mensen, dit vertrekkend van communicatie als uitgangspunt. Bij deze omschrijving staat het afstemmen van communicatie met mensen met een verstandelijke beperking centraal. Er moet gezocht worden naar de manier die het best past bij de persoon waarmee gecommuniceerd wordt.

Hier wordt het belang van communicatie geschetst en de aanpassing bij communicatie met mensen met een verstandelijke beperking. *“Ieder mens heeft communicatie nodig, zijn leven lang. Om zich te uiten, zijn behoeften en wensen kenbaar te maken, contacten aan te gaan met anderen en deel te nemen aan de samenleving. (...) Iedereen heeft zijn eigen manier van communiceren. Dat maakt het tot een heel menselijke en boeiende bezigheid.”* (Boschman, 2005) Net dit is de reden waarom het van belang is na te gaan met wie zal gecommuniceerd worden. Een vorming kan namelijk niet gegeven worden zonder communicatie. *“In communicatie is net zo veel variatie te vinden als in mensen zelf. Het gaat erom door een planmatige aanpak en een flinke dosis creativiteit uit te vinden wat het beste werkt.”* (Boschman, 2005)

Boschman maakt een onderscheid in drie talen namelijk ‘**de taal van het lichaam**’, ‘**de taal van de dingen**’ en ‘**de taal van het woord**’. Op hetzelfde moment maakt Boschman een onderscheid in abstractieniveaus. Zo heeft hij het over **natuurlijke tekens** zoals lachen, bewegen, zuchten en dergelijke meer; zijn er ook **concrete verwijzers** zoals voorwerpen en **afgesproken tekens** zoals taal, pictogrammen, symbolen en nog heel wat andere. Deze beide onderverdelingen lopen door elkaar. De taal van het lichaam kan zich met andere woorden op verschillende abstractieniveaus bevinden. Zo kunnen met het lichaam natuurlijke tekens zoals lachen geuit worden maar ook concrete verwijzers zoals een vinger uitsteken die een richting aangeeft. De drie onderscheiden soorten talen van Boschman (lichaam, dingen en woord) zijn in dit werk gebruikt in het zoeken naar mogelijkheden. Met de abstractieniveaus werd rekening gehouden bij het toepassen van deze talen.

De taal van het lichaam gaat over alles wat we met ons lichaam kunnen uitdrukken en duidelijk maken. Het kan gaan om zeer specifieke technieken zoals gebarentaal of spreken met ondersteunende gebaren (SMOG). Maar ook gezichtsuitdrukkingen, geluiden maken, de houding van personen kan heel wat informatie dragen over hoe ze zich voelen, hiermee kan informatie ook op een alternatieve manier versterkt worden.

De taal van de dingen gaat om zaken die verduidelijkt worden aan de hand van voorwerpen. De betekenis die bepaalde voorwerpen hebben, kan ondersteunend zijn bij communicatie. Zo kan gedacht worden aan het tonen van een duikbril als teken om te gaan zwemmen.

Herkenbare voorwerpen of dingen kunnen zaken dus verduidelijken.

Tot slot is er nog **de taal van het woord**. Dit kan heel duidelijk afgebakend worden als alles wat gezegd en geschreven wordt. Dit is een taal die volledig wordt aangeleerd, anders dan het grootste deel van de taal van het lichaam. Aan de hand van de taal van het woord kan op een hoog abstractieniveau gecommuniceerd worden maar er kunnen ook eenvoudige zinnen mee gevormd worden. Dit brengt opnieuw heel wat mogelijkheden met zich mee.

Om de informatie in verband met het afstemmen van communicatie af te ronden, worden enkele concrete tips uit dit werk opgesomd:

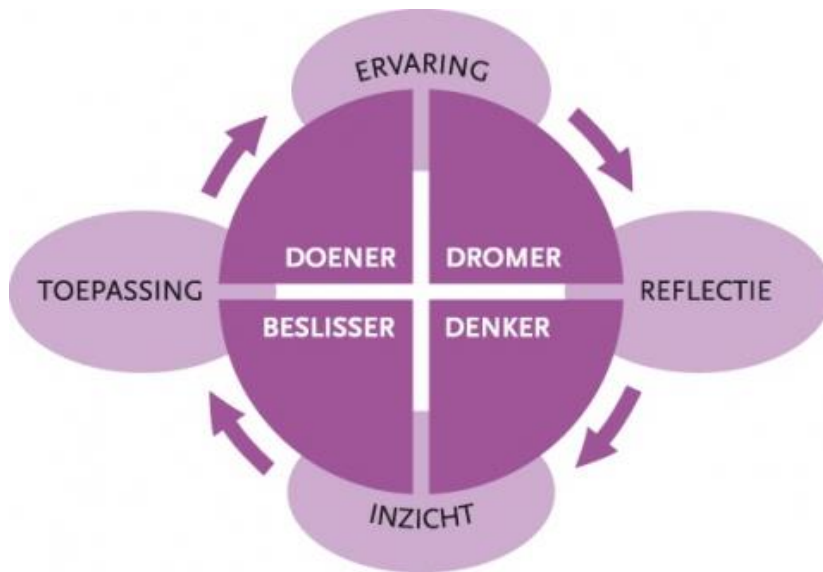
- * Benut de eigen lichaamstaal
- * Maak oogcontact
- * Maak gebruik van natuurlijke gebaren
- * Zorg voor overeenstemming tussen lichaamstaal en de taal van de woorden
- * Pas lichaamshouding en –hoogte aan
- * Kijk naar de reacties van de gesprekspartner
- * Blijf in communicatie
- * Een beeld kan soms meer zeggen dan een hele reeks woorden
- * Stem de eigen woorden en zinnen af
- * Stem taalgebruik af op de mogelijkheden van de gesprekspartner
- * Gebruik woorden die gekend zijn door de gesprekspartner
- * Maak korte en duidelijke zinnen
- * Hou het bij één hoofdgedachte per zin
- * Spreek rustig en duidelijk
- * Laat voldoende stiltes vallen
- * Combineer woorden met andere vormen van communicatie om de boodschap te versterken

4.2.3 Kolb

Er werd gekozen om de leerstijlen van Kolb als laatste methodische kader toe te voegen omdat dit nauw aansluit bij het leren en zeer praktijkgericht is. Aan de hand van de leerstijlen van Kolb werd de vorming opgebouwd. Zowel in het onderdeel waar universal design for learning aan bod kwam, als in het onderdeel over communicatie, werd het belang van verschillende leerstijlen duidelijk. De leerstijlen van Kolb zijn een interessante aanvulling hierop die nog net iets dichter aanleunt tegen de praktijk.

Mensen leren op verschillende manieren. Er werd ingespeeld op deze verschillende stijlen. Kolb zegt namelijk dat er ‘een doener’, ‘een dromer’, ‘een denker’ en ‘een beslisser’ is. Elk van deze stijlen kan gelinkt worden aan een manier om nieuwe dingen aan te leren. Iedere persoon hanteert deze leerstijlen maar er is steeds één die het dichtst aanleunt bij jezelf. Een tweede indeling waarop deze persoonlijke leerstijlen inspelen, zijn de manieren waarop informatie aangebracht wordt, de manier waarop geleerd wordt. Zo is er theorie, een nieuw inzicht verwerven; toepassing, het toepassen van deze theorie in een ‘oefening’; ervaring, leren uit iets dat gebeurt, actie en reflectie, nadenken over theorie, toepassing en ervaring. Deze laatste kan na de drie voorgaande zaken voorkomen. Er kan gereflecteerd worden na het verwerven van nieuwe inzichten en nieuwe kennis, na het toepassen van deze kennis, na het oefenen en na het ervaren hoe dit is of kan zijn in de praktijk. Ook hier werd aandacht aan besteed bij het opstellen van de vorming. (Vermote, 2013-2014)

In onderstaande afbeelding zijn de leerstijlen van Kolb weer gegeven. Dit is een dynamisch geheel, hierbij beïnvloeden de afzonderlijke delen elkaar.

Figuur 5: Leerstijlen van Kolb (Vrij zicht, Website)

Er werd gewerkt aan de hand van inzicht, theorie. ‘Wat gaat veranderen?’ Er werd ook gebruik gemaakt van ervaring of toepassing. Iets doen zorgt ervoor dat mensen actief ervaren, een theorie proberen toepassen. Tussentijd kwam reflectie aan bod. Wordt het begrepen, welke vragen zijn er, hoe wordt gereageerd... .

In een volgend hoofdstuk zal de uitwerking en uitvoering van de vorming omschreven worden. Daarbij komen bovengenoemde methodieken aan bod. Deze omkadering is van belang om de vorming methodisch onderbouwd op te stellen en hier op een agogische manier mee aan de slag te gaan.

Hoofdstuk 5: Uitwerking en uitvoering

Voor het uitvoeren van de vorming was het van belang in het achterhoofd te houden dat niet iedereen geïnteresseerd is in de informatie. Zoals eerder vermeld, is het belangrijk om in te spelen op de verschillende noden en mogelijkheden van verschillende mensen. Ook hier moest dus rekening mee gehouden worden. Daarnaast werd de vorming gegeven tijdens de werkingsuren van de organisatie Ithaka. Hierbij moest rekening gehouden worden met zaken die reeds vast stonden en georganiseerd waren. Elke cliënt die naar Ithaka komt voor dagbesteding was met andere woorden vrij om een vorming al dan niet te volgen.

5.1 Opbouw vorming

Het was de bedoeling cliënten iets nieuws bij te brengen maar ze ook zelf te laten denken hierover. Het was niet de bedoeling de informatie gewoon te geven aan de hand van een infomoment. Het was evenmin de bedoeling cliënten zelf iets te laten ontwikkelen in een workshop. Wel werden cliënten aangezet om zelf te denken over wat aan het veranderen is en deze informatie op een alternatieve manier te verwerken. Om deze verschillende redenen werd ervoor gekozen een vorming te ontwikkelen.

5.1.1 Theorie

Een eerste deel van de vorming bestaat uit een theoretisch deel of een informatief deel. Er moet namelijk nieuwe informatie duidelijk gemaakt worden. Deze informatie is het nieuwe systeem van de persoonsvolgende financiering. Dit is geen gemakkelijke materie maar er zijn wel een aantal manieren om dit op een duidelijkere manier over te brengen.

Het VAPH ontwikkelde een filmpje waarin de persoonsvolgende financiering wordt toegelicht. Voor een aantal cliënten brengt dit duidelijkheid. Het is toegankelijk omdat het zowel auditieve als visuele zintuigen prikkelt. Er komen een aantal herkenbare afbeeldingen en logo's aan bod en de informatie wordt kort en gestructureerd weergegeven. Het is dus een interessant middel om informatie over PVF weer te geven. Toch gaat dit vrij snel, het gaat vlug van het ene naar het volgende onderdeel waardoor dit voor sommige mensen ook moeilijk te begrijpen is. Daarom is het belangrijk deze informatie ook op een andere manier te verduidelijken.

Naast het filmpje wordt het nieuwe systeem ook verteld, vragen worden beantwoord en onduidelijkheden worden toegelicht. Tijdens het spelen van het spel komt de informatie, de theorie ook nog eens rustig en gestructureerd aan bod.

Op de specifieke vraag van een cliënt kwam een korte uitleg over het algemene systeem van de persoonsvolgende financiering, op een toegankelijke manier op papier. De cliënt wilde in grote lijnen weten wat er zou veranderen. Aan de hand van eenvoudige taal met duidelijke woorden en zinnen en het gebruik van pictogrammen en afbeeldingen werd een tekst opgesteld. Dit krijgen cliënten mee naar huis zodat ze dit zelf nog eens kunnen bekijken, hier naar kunnen terug grijpen en dit kunnen delen met hun netwerk als ze dit willen.

5.1.2 Ervaring

Op basis van de methodische inzichten is gekozen voor een werkvorm die ook inspeelt op ervaringsgericht leren. Hiervoor werd een spel ontwikkeld. Een groot spelbord, enkele denkoefeningen en zelf iets in beweging brengen en dit zien, geeft nieuwe inzichten.

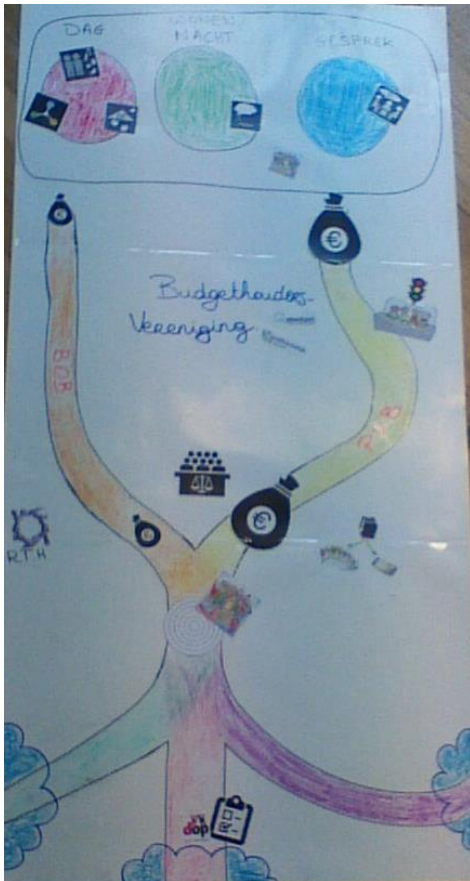
Eerst en vooral werd duidelijk gemaakt dat dit gaat om een plan. Dit is wat de overheid wil bereiken tegen 2020, het zou dus nog kunnen veranderen. Hierna werd aan de slag gegaan met dromen.

Elke deelnemer kreeg een blad met daarop een grote wolk en de vraag ‘**Waar droom ik van?**’ De bedoeling hiervan was dat de cliënten geprikkeld werden om te denken over hun toekomst en wat ze willen. Er werd gekozen om dit te formuleren aan de hand van een droom omdat dit de mogelijkheden verruimt en er zo ook ‘buiten de lijntjes’ kan gekleurd worden. Elke cliënt kreeg de kans dit op zijn of haar eigen manier in te vullen. Dit kon door te schrijven, tekenen, kleuren of vertellen. Belangrijk was dat er werd stil gestaan bij het idee om nog meer vraag gestuurde ondersteuning te organiseren. Dit vertrekt steeds van wat de cliënt zelf wil. Hierbij werd ook de koppeling gemaakt naar het ondersteuningsplan die mensen in de toekomst nodig hebben om ondersteuning te krijgen en de diensten ondersteuningsplan (DOP) die hulp kunnen bieden op dit vlak.

Eens duidelijk was waar men van droomde, kon over gegaan worden naar de volgende stap die eveneens geformuleerd werd in een vraag: ‘**Wie kan mij helpen?**’. Om dit te duiden werd gebruik gemaakt van de concentrische cirkels. Elke persoon kreeg een blad met daarop de vijf (lege) cirkels. In het midden werd een sticker geplakt van zichzelf, dit maakte het ook voor mensen die niet kunnen schrijven visueel. Dan werd nagedacht over welke personen en organisaties in de verschillende cirkels passen. Aan de hand van wat ondersteuning en verduidelijking en soms wat tips kon dit door iedereen vervolledigd worden. Ook bij dit proces kan een dienst ondersteuningsplan of het netwerk van de cliënt ondersteuning bieden. Hierbij moet duidelijk zijn dat cliënten opnieuw zelf centraal staan maar ze er niet alleen voor staan. Er zijn heel wat actoren die van belang zijn in hun leven en meer specifiek ook in hun ondersteuning.

Ondertussen had elke cliënt de kans een poppetje te kiezen die hunzelf moest voorstellen op het spelbord (afbeeldingen spelbord zie bijlage 2). Aan de hand van het **spelbord** werd het concrete systeem van de **persoonsvolgende financiering** toegelicht. Het verschil tussen een basis ondersteuningsbudget en een persoonsvolgend budget en wat daarbij komt kijken, werd aan de hand van twee verschillende wegen duidelijk gemaakt. Moeilijke woorden of diensten werden uitgedrukt aan de hand van duidelijke metaforen. Omdat het gebruik van de ‘trappen’ voor het BOB en het PVB op deze manier moeilijk te duiden is, werd ervoor gekozen dit weer te geven als twee mogelijke wegen. Je kan beide niet combineren. Wanneer gekozen wordt voor deze vorm van ondersteuning (via het VAPH) is het ofwel de ene, ofwel de andere weg. Dit is een eerste idee dat gevisualiseerd werd.

Omdat iedereen op zijn eigen manier tot ondersteuning komt, werd ervoor gekozen vanuit verschillende wegen te kunnen vertrekken. Zoals omschreven bij de wolk van de droom kon op het spelbord ook gekozen worden voor een wolk, een droom, een weg om uit te vertrekken. Centrale punt is duidelijk krijgen wie uit de concentrische cirkels ondersteuning kan bieden, daarna kan men op pad. Heel belangrijk is ook te vermelden dat soms eens een stap terug kan genomen worden om weer vooruit te geraken. Dit is geen lineair model ook al zou het zo kunnen lijken.

Figuur 6: Afbeelding spelbord PVF

De eerste stap voor het verkrijgen van een budget is een erkenning van handicap en een inschaling van de ondersteuningsnood verwerven. Dit kan opgesteld worden door een multidisciplinair team. Om dit te verduidelijken werd dit geformuleerd als een eerste jury die aan de hand van een weegschaal bepaalt hoeveel ondersteuning de persoon nodig heeft. Hoe weten ze dat? Door te vergelijken met anderen, iedereen wordt op een weegschaal gezet. Deze jury zal bepalen of iemand een basis ondersteuningsbudget, een kleine zak met centen of een persoonsvolgend budget, een grote zak met centen krijgt.

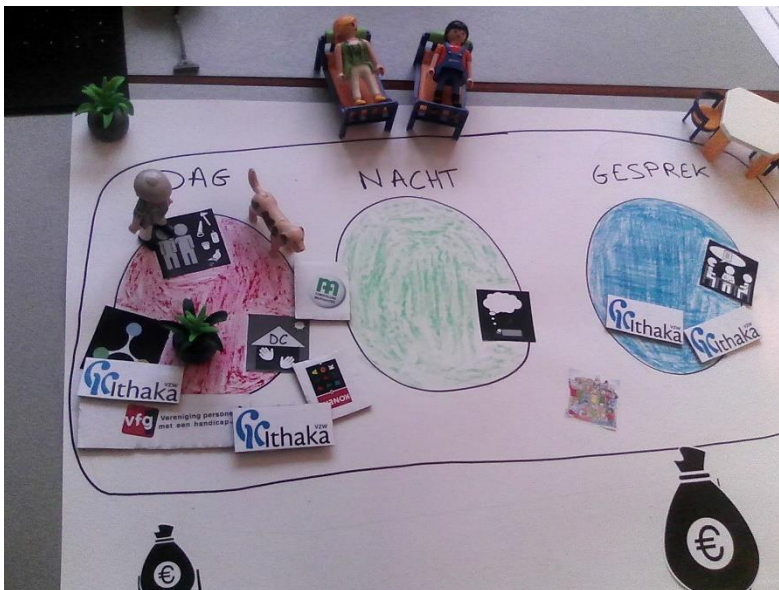
Wanneer men de weg neemt van het basis ondersteuningsbudget kan dit gecombineerd worden met rechtstreeks toegankelijke hulp. Zoals nu al een aantal mensen ondersteund worden. Deze weg is zeer duidelijk en loopt meteen rechtdoor, er zijn geen (directe) tussenstappen meer nodig. Wanneer men een BOB krijgt, is men niet verplicht hier RTH bij te nemen, dat is de reden waarom RTH hier los van staat, het is een vrije keuze.

Als een BOB niet voldoende is kan men een persoonsvolgend budget aanvragen. Dit moet eerst goedgekeurd zijn door de eerste jury, een multidisciplinair team. Bij dit persoonsvolgend budget is het de bedoeling dat er door de cliënt kan gekozen worden voor een cashbedrag, een voucher (:toegangsticket naar bijvoorbeeld Ithaka) of een combinatie. De cliënt kan er bijvoorbeeld voor kiezen om een deel van het bedrag in een voucher te verkrijgen en een deel van het bedrag cash (via overschrijving). Voor het persoonsvolgend budget effectief gekregen wordt, moet de cliënt eerst nog langs een tweede jury passeren, dit is de prioriteitencommissie. Deze tweede jury werkt met verkeerslichten. Ze bepalen of het budget snel kan verkregen worden (groen licht), of je nog even moet wachten (oranje licht), of nog een langere tijd moet wachten (rood licht).

Uiteindelijk is het de bedoeling dat iedereen op het einde van de weg, met zijn kleine of grotere rugzak op dezelfde plaats zal belanden: bij ondersteuning. Iedereen heeft hier recht op, ongeacht achtergrond, leeftijd of kleur. Wel zullen de mogelijkheden afhankelijk zijn van het budget dat men heeft en de mogelijkheden van het netwerk en de organisaties.

Het is de bedoeling van de overheid dat iedereen meer vrij zal zijn in keuzes maar hoe vrij men effectief zal zijn in deze keuze zal wellicht van verschillende actoren afhankelijk zijn en de middelen die deze actoren krijgen (financieel).

Aan het einde van het spel is nog een laatste opdracht verbonden omtrent het categoriseren van ondersteuning en zoeken welke organisatie waar past. Hiervoor werd een opdeling gemaakt in vormen van ondersteuning. Er werd voor de duidelijkheid gekozen voor het onderscheid die door het VAPH gemaakt werd in het filmpje dat aan het begin van de workshop getoond werd. Namelijk: 1: Dag (dagcentrum, begeleid werk, activiteiten overdag...), 2: Wonen/ Nacht (woonbegeleiding/ -ondersteuning, nachtopvang...) en 3: Gesprek. In onderstaande afbeelding wordt dit gevisualiseerd.

Figuur 7: Afbeelding categorisering van ondersteuning op spelbord

De denkoefening bestond eruit dat cliënten in een doos mochten zoeken naar enkele logo's op een kaartje die ze kenden (afbeelding zie bijlage) Het was nodig dat het om organisaties ging waar ze effectief mee in contact kwamen. Deze mochten ze dan in één van de cirkels plaatsen die voor hen klopte. Er konden ook meerdere kaartjes van dezelfde organisatie gekozen worden. Hierna werd overlopen welke organisaties waar lagen en waarom. Indien dit nodig/ mogelijk was, kon ook nog toegelicht worden dat dezelfde organisaties ook op andere plaatsen/ in andere bollen pasten. Op deze manier werden verschillende ondersteuningsvormen geduid en kregen de cliënten zicht op waar ze voor wat terecht kunnen en hoe dit zal zijn met het toekomstig budget.

5.1.3 Reflecteren

Helemaal op het einde van de vorming werd nogmaals duidelijk ruimte gelaten voor specifieke vragen en bedenkingen. Ook in de loop van de vorming kwam dit denken en reflecteren aan bod, onder andere reeds bij de aanvang van het vormingsmoment. Er werd kort toegelicht waar het over zou gaan waarop meteen bevraagd werd wat men hier nog van wist. Ook na het bekijken van het filmpje was er even tijd om hier over na te denken.

Het invullen van de droom in de wolk en de ondersteunende personen in de concentrische cirkels waren een zeer duidelijke vorm van reflecteren over zichzelf. Zowel over de eigen noden, verwachtingen en dromen als over wie rond de persoon staat. Ondertussen konden vragen gesteld worden en was er ruimte voor bespreking.

Het spel werd op een rustige manier toegelicht waardoor cliënten op elk moment vragen konden stellen of om verduidelijking konden vragen. Ook hier is het van belang aandacht te geven aan het reflecteren en nadenken over wat gaat veranderen.

Tot slot is ook het categoriseren van ondersteuning en het plaatsen van organisaties een duidelijke denkoefening. Hier moet zorgvuldig bij stil gestaan worden zodat cliënten dit kunnen abstraheren.

In de loop van de uitwerking van de vorming werd het spelbord voorgelegd aan de collega's uit het team van Ithaka tijdens een teamvergadering. Het tonen van het ontwikkelde spelbord aan de verschillende coaches met hun eigen achtergrond en vragen naar aanleiding van hun werkingsonderdeel en cliënten, bracht een grote discussie en heel wat vragen teweeg. Hiermee werd verder aan de slag gegaan. Op een aantal vragen werd een specifiek antwoord gevonden waarna het spelbord aangepast werd volgens de vernieuwde inzichten. Andere vragen bleven onbeantwoord en zullen naar vermoeden nog even onduidelijk blijven.

5.2 Bevindingen bij de uitvoering

De theorie werd onderzocht en gerapporteerd, methodieken werden omschreven en een vorming werd uitgewerkt. Na het uitwerken van de vorming komt de uitvoering zelf en de bevindingen. Er werd voor gekozen de bevindingen niet per cliënt of per groep uit te schrijven maar wel per onderdeel van de vorming. De opbouw van de vorming en het verloop zal de structuur van de bevindingen bepalen. Hierbij komen reacties van en interacties tussen cliënten aan bod.

Voor het uitvoeren van de vorming met de cliënten van Ithaka werd dit eerst gedaan met één van de vrijwilligers van Ithaka. Deze vrijwilliger is een jongeman met autisme die zelf gevraagd had naar informatie over de verandering die de persoonsvolgende financiering zou teweeg brengen. Wanneer hij wist dat er een vorming zou komen voor cliënten stemde hij enthousiast in om voordien als 'proefkonijn' de vorming te volgen. Op deze manier was het mogelijk om na te gaan of de opbouw van de vorming goed in elkaar zat en hoe het lukte om met de denkoefeningen aan de slag te gaan.

De vrijwilliger had reeds bij het bekijken van het filmpje van het VAPH (informatief deel met uitleg) heel wat specifieke vragen en bedenkingen. Naar aanleiding van zijn eigen situatie uitte hij ook een aantal bezorgdheden. Op de vragen kon reeds deels geantwoord worden en na het volgen van de vorming werd voor deze man heel wat duidelijk. Momenteel houdt deze vrijwilliger een afwachtende houding aan in het uiten van ideeën over de veranderingen en over de persoonsvolgende financiering. In de vorming heeft hij ondervonden dat het geen rooskleurig verhaal is maar ook niet zwart-wit. Er zijn enkele mogelijkheden, zo zou hij in de toekomst misschien aanspraak kunnen maken op een basis ondersteuningsbudget maar dit kan niet verzekerd worden. Aanpassing van bestaande ondersteuning en de kost hiervan, brengen terecht enkele bezorgdheden en bedenkingen met zich mee voor deze jonge man.

5.2.1 Filmpje - theorie

De vorming startte met het duiden dat het gaat om een plan, iets wat de overheid wil bereiken, het kan dus nog veranderen. Hierna volgde het bekijken van het filmpje dat het VAPH ontwikkelde over PVF en werd een informatief blad meegegeven. Op dit blad staat in een tekst, die werd verduidelijkt aan de hand van pictogrammen en afbeeldingen, hoe het basis systeem in elkaar zit. Deze informatie gaat enkel over geld die vanuit het VAPH niet meteen zal worden toegekend aan organisaties maar eerst naar cliënten zelf zou gaan. In bijlage (1) is deze pagina terug te vinden.

Voor heel wat cliënten ging het filmpje van het VAPH over de persoonsvolgende financiering, zoals eerder vermeld, veel te snel. Er wordt heel wat verschillende informatie gegeven in een erg korte tijd en er wordt aan een hoog tempo van onderwerp (of sub onderwerp) verandert. Dit maakte het voor cliënten, mensen met een verstandelijke beperking en/ of autisme, moeilijk om te volgen en te begrijpen.

Een aantal cliënten kon zich wel iets herinneren van het filmpje, zoals de verandering dat men meer zelf zou mogen kiezen. Ook wist het grootste deel van de mensen die de vorming volgde dat het over geld ging. Verder konden cliënten in drie duidelijke groepen verdeeld worden bij het begrijpen van het filmpje.

Een zeer kleine groep begreep reeds waarover PVF gaat en kon bijgevolg het filmpje iets beter volgen. Uit deze groep mensen kwamen vaak ook specifieke vragen en bedenkingen. Een belangrijke opmerking die Isa (een jonge vrouw die in een studio bij haar ouders woont) maakte: *“We zullen de begeleiders moeten betalen.”* Dit is correct, in de toekomst zal het geld vanuit het VAPH niet altijd meteen aan organisaties toegekend worden maar eerst naar cliënten gaan. Het is ook mogelijk dat cliënten ervoor kiezen hun budget deels of volledig te ontvangen in een voucher. Wanneer hiervoor gekozen wordt zal dit budget wel meteen naar de verkozen organisatie gaan. Sara (een vrouw van middelbare leeftijd) herinnerde zich dat de verandering in financiering te maken heeft met perspectief 2020 en iedereen een rugzak zal krijgen met centen in, maar daar nu nog even op moet gewacht worden.

Een tweede groep had iets opgevangen van het filmpje en kon dit ook terugkoppelen. Deze mensen konden enkele belangrijke elementen weergeven die in het filmpje aangehaald werden. Zo wist een groot deel van deze groep dat de verandering te maken heeft met geld, enkele wisten ook dat ze meer zelf zouden kunnen kiezen en een aantal haalde aan dat ze nog even zouden moeten wachten.

Tot slot was er een derde groep cliënten voor wie het filmpje ofwel veel te snel ging waardoor ze het niet konden terug koppelen ofwel was de materie wat ingewikkeld om zelfstandig weer te geven.

5.2.2 Wolk - droom

Na het bespreken van de informatie over PVF voor de eerste maal, kwam een denkoefening. Hierbij was het de bedoeling dat cliënten hun dromen formuleerden. Dit omdat volgens het vooropgestelde plan de ondersteuning in de toekomst zou moeten vertrekken van wat cliënten zelf willen. Er werd gesproken van een droom omdat dromen ruimer zijn dan ‘wat wil ik?’. Het gaf de cliënten meer ruimte om hier vrij over te denken. Iedereen kreeg de vrijheid om dit op z'n eigen manier in te vullen.

Elke cliënt kreeg een A4 met daarop een grote wolk, de droom kon getekend, gekleurd, geschreven of verteld worden. Eens dit duidelijk was, werden de dromen ook (kort) besproken.

Elke cliënt ging met zijn dromen op een eigen manier aan de slag. Uit deze denkoefening werd duidelijk dat iedereen ook op een eigen tempo en in een persoonlijk ‘abstractieniveau’ droomt. Heel wat jonge mannen en vrouwen hadden zeer concrete dromen. Dit kon gaan van reizen tot verschillende sporten beoefenen en op een terrasje in de zon zitten. Enkele jonge mensen droomden er ook van om alleen te gaan wonen. Suzy, een dame van middelbare leeftijd die al lange tijd zelfstandig woont en wiens ouders van hogere leeftijd zijn, droomde op een andere manier. Zij verwoordde haar droom als volgt: *“ik wens dat ik nog lang naar Ithaka mag komen en dat ik gelukkig zal blijven, ook als mijn ouders dood zijn”* en *“ik hoop dat pa nog een tijd leeft”*. Daarnaast had Suzy net als heel wat anderen ook nog een zeer concrete droom *“ik zou graag eens de hond op logement hebben als mijn broer op reis is en gaan wandelen met de hond”*.

Eén cliënte blokkeerde volledig wanneer deze vraag gesteld werd. Ze reageerde meteen en zeer duidelijk *“ik droom niet meer, ik droom nooit meer”*. Even later werd de vraag op een andere manier geformuleerd waarop de cliënte wel een antwoord kon formuleren. Het antwoord op de vragen *“Wat vind je leuk? Wat doe je graag?”* was eveneens als vele anderen eerder concreet, namelijk: *“ik zou graag meer werken”*.

Enkele cliënten hadden ook helemaal geen direct antwoord op de vragen waarover ze dromen en wat ze willen. De oorzaak hiervan kan bij iedereen anders liggen. Een mogelijke verklaring is dat de persoon een grote verandering doormaakt in z’n leven en op die manier geen directe ruimte ziet om te dromen. Deze hypothese is er gekomen doordat één van de cliënten die geen droom kon duiden sinds kort in een inclusief woonproject woont en hier heel wat aandacht en energie naar gaat.

Er waren uiteraard ook mensen die meteen wegdroomden bij de vraag ‘waar droom je van’. Bij deze mensen was het van belang de realiteit te duiden en te vertellen dat hier wel mocht over gedacht worden maar dat het niet de bedoeling was om een slaap- of droomsessie te organiseren.

Aan het einde van deze denkoefening is het cruciaal de reden van deze denkoefening te duiden. Het is namelijk zo dat het plan voor de persoonsvolgende financiering vertrekt vanuit wat de cliënt wil. Om dat te kunnen doen, moet de cliënt eerst zelf weten wat die wil.

Hierover mag even gedroomd worden maar er moet uiteindelijk ook gekeken worden naar de realiteit en naar wat mogelijk is. Op dit moment komen de cliënten voor het eerst echt in aanraking met het spelbord. Iedere persoon mag een poppetje kiezen (hier Playmobil) die ze op een wolk (op het spelbord) mogen plaatsen. Deze wolk staat symbool voor wat de persoon wil en dus met andere woorden het startpunt van het nieuwe plan.

Er staan drie wolken of drie startpunten of –banen getekend. Deze geven de verschillende wegen aan die een persoon kan nemen. Sommige mensen weten zelf heel goed wat ze willen, bij anderen helpen de ouders of het netwerk. Een laatste groep mensen vraagt ondersteuning aan een Dienst Ondersteuningsplan om duidelijk te krijgen wat men wil.

Eens duidelijk is wat men wil, kan men verder bewegen op het bord naar de volgende stap. Dit is opnieuw een denkoefening, deze keer over wie kan helpen.

5.2.3 Cirkels

Een tweede denkoefening gaat zoals net omschreven over wie een persoon ondersteuning kan bieden. Hierbij is het van belang dat cliënten geprikkeld worden om te denken wie rond hen staat, door wie ze omgeven worden en bij wie ze terecht kunnen. Deze oefening wordt vorm gegeven aan de hand van de concentrische cirkels.

Heel wat cliënten wisten hierbij zonder uitleg aan te geven dat zij zelf in het midden staan van deze cirkels. Opvallend hierbij was dat elke persoon die deelnam aan de vorming op zijn eigen manier deze cirkels wist in te vullen. Het is met andere woorden iedereen gelukt om hier een correcte en zinnige invulling aan te geven.

Een aantal cliënten vulde de cirkels in met duidelijke ondersteuning en een rustige en gerichte uitleg (per cirkel) door de coach. Verschillend van persoon tot persoon was hier meer of minder uitleg bij nodig per cirkel. Voor iedereen waren de eerste drie cirkels duidelijk: de persoon zelf centraal, het dichte gezin of met wie men onder hetzelfde dak woont in een tweede cirkel en familie, vrienden en vrijwilligers in een derde cirkel. Indien cliënten extra uitleg of voorbeelden nodig hadden, was dit zo goed als altijd bij de laatste twee cirkels, namelijk die van de reguliere en de handicap specifieke diensten en organisaties.

Enkele cliënten haalden zelf voorbeelden of mogelijkheden aan in functie van de laatste twee cirkels. Dit waren vaak cliënten van middelbare leeftijd en/ of mensen die zelfstandig wonen.

5.2.4 Spelbegrip

De vorming bestond uit verschillende onderdelen, het ging van pure informatie tot denkoefeningen en terug. In de loop van de denkoefeningen werd gekomen tot het effectieve spelbord.

Bij de start van de vorming werd al toegelicht dat het om een plan gaat en dat de weg die er staat nog wat kan wijzigen. Na het uitvoeren van de eerste denkoefening omtrent de dromen kwamen cliënten voor het eerst effectief in aanraking met het spelbord. Het plan en daarbij ook het spelbord vertrekt van op een wolk, van wat de persoon zelf wil. Iedere deelnemer aan de vorming mocht hierbij een poppetje kiezen en deze op een wolk zetten. Daarbij werd toegelicht dat iedereen op zijn eigen manier vertrekt met veel of weinig ondersteuning. Om over te gaan naar de volgende stap op de weg, 'wie kan mij helpen?'. Bij deze vraag kwam opnieuw een denkoefening kijken die ondersteund werd door de concentrische cirkels. Hierna volgde het pad verder met de pure theorie. De twee vooropgestelde wegen werden overlopen alsook de stappen die moesten ondernomen worden om een budget te krijgen.

Heel wat groepen bestonden enkel uit mensen die een persoonsvolgend budget zouden krijgen (dit is namelijk de grootste groep van cliënten die naar het dagcentrum komen in Ithaka). Dit maakte het verschil tussen een basis ondersteuningsbudget en een persoonsvolgend budget voor sommigen wat moeilijk te vatten. In andere groepen waarin wel mensen zaten die een BOB zouden krijgen werd het verschil hiertussen zeer duidelijk.

Bij een aantal mensen was niet duidelijk of ze het systeem volledig begrijpen en vat hebben op dit abstracte geheel. Wel heeft iedereen aandachtig geluisterd naar de uitleg, volgden ze met de poppetjes en is iedere persoon op z'n minst geprikkeld om na te denken over wat gaat veranderen.

Een kleine groep had wat voorkennis of begreep vlot waarover het spel en het vernieuwde systeem gaat. Deze mensen stelden tijdens of na het verloop van de vorming en het spel vaak heel gerichte en concrete vragen. Sommigen haalden zelfs enkele persoonlijke voorbeelden aan om na te gaan of ze begrepen wat verteld werd. Dit kon dan bevestigd of bijgestuurd worden.

Het begrijpen van het spel op zich gebeurde voor iedereen op een eigen tempo. Sommigen hadden het snel mee en stelden meteen vragen. Voor anderen was de symbolisering dan weer erg duidelijk en 'begrijpbare taal' terwijl nog anderen het eerder begrepen als het traag en rustig werd uitgelegd met heel wat herhaling.

5.2.5 Categorisering

Bij een laatste denkoefening in de vorming stond categoriseren centraal. Hierbij was het de bedoeling dat elke cliënt een aantal logo's mocht kiezen die ze dan in de juiste categorie, op de juiste bol legde. Een bepaalde moeilijkheidsgraad voor sommigen was dat dezelfde logo's vaak in verschillende categorieën konden passen.

Opvallend was dat ook hier, net als bij de concentrische cirkels, iedereen er op z'n eigen manier mee aan de slag ging. Elke deelnemer aan de vorming koos een aantal logo's en plaatste deze in voor hen passende cirkels. Een aantal cliënten deed dit aan de hand van wat extra uitleg, enkelen konden dit ook volledig zelfstandig en achterhaalden uit zichzelf waar de categorieën voor staan. In elke groep werd wat extra duiding gegeven over het feit dat bepaalde logo's bij verschillende categorieën passen. Zo kan men bijvoorbeeld voor een gesprek, voor dagbesteding of voor begeleid werk naar Ithaka komen. Ook werd duidelijk gemaakt dat dit voor iedereen een andere betekenis of invulling kan hebben.

Bepaalde cliënten beïnvloedden elkaar hierbij op een positieve manier door elkaar aan te vullen. Zo kwam men vaak tot nieuwe inzichten nog voor er uitleg over gegeven werd. Aan het einde van deze oefening werd duidelijk gemaakt dat ieder met z'n persoonlijke budget of rugzak (een BOB of een PVB) zijn ondersteuning in de toekomst zou kunnen invullen op de manier dat dit voor hen het beste paste. Dit was dan ook de conclusie van het spel en de verandering.

Hierna kregen cliënten nogmaals de mogelijkheid om specifieke vragen te stellen of iets nogmaals uitgelegd te krijgen. Heel wat mensen hadden niet meteen vragen en lieten alles eerst even bezinken. Enkelen stelden specifieke vragen over bepaalde onderdelen ('hoe was dat nu weer?'). Tot slot werd de cliënten ook nog duidelijk gemaakt dat ze vrij zijn om met vragen of bedenkingen naar coaches toe te stappen.

5.2.5 Algemeen

Bij het volgen van een vorming kunnen een aantal mensen elkaar versterken of beïnvloeden. Mede hierdoor werd ervoor gekozen om zo veel als mogelijk mensen samen te nemen voor de vorming in kleine groepjes van twee tot drie personen. Deze kleine groepjes waren nodig omdat aandacht voor het individu in de groep ook van belang is.

Iedereen heeft een eigen levensverhaal en bijgevolg heeft de verandering in financiering bij iedereen een andere invloed. Bijzondere aandacht aan wie samen in een groepje de vorming volgt, heeft een positieve invloed op het verloop en op het begrip van cliënten.

Ook is het van belang aandacht te besteden aan het tempo van de groep. Er kan niet gelopen worden als de groep aan het wandelen is bij wijze van spreken. Voldoende tijd en ruimte besteden per onderdeel en de cliënten zich vrij laten voelen om een persoonlijke inbreng te doen kan een grote meerwaarde betekenen. Wel moet duidelijk zijn dat er momenten zijn om te luisteren en momenten om te vertellen. Dit afbakenen, geeft rust in het volgen en geven van de vorming. Tot slot is ook tijd en ruimte voor de cliënten om vragen te stellen en te reflecteren noodzakelijk.

Een opvallende algemene bevinding is dat zo goed als alle deelnemers actief hebben mee gedaan en nagedacht tijdens de vorming. Slechts één persoon heeft de vorming passief gevolgd. Deze vrouw Dyanne was de hele tijd aanwezig maar heeft niets gezegd gedurende de volledige vorming en gaf dus geen persoonlijke inbreng. Toch heeft ze ook hiermee een boodschap overgebracht. Je kan namelijk "*Alle gedrag is communicatie*" – Axioma 1, Watzlawck, je kan dus niet niet communiceren. (De Schutter, 2014) Toen Dyanne voordien gevraagd werd of ze wou deelnemen, reageerde ze positief. Vanaf het moment dat de vorming begonnen was, zei ze niets meer. Ze heeft wel de hele tijd aandachtig geluisterd. Gedurende de vorming werd haar een aantal keer gevraagd of ze dit wel wou en werd haar duidelijk gemaakt dat ze ook iets anders mocht doen. Desondanks bleef ze de hele tijd zitten en luisteren zonder iets te zeggen. Ook dit is een boodschap die zij, zonder te spreken, weer gaf. Ze wou namelijk de vorming volgen maar geen persoonlijke inbreng delen.

Naast Dyanne waren er een drietal mensen die de vorming helemaal niet wilden volgen. Aan hen werd informatie op papier meegegeven en verteld dat ze met vragen steeds bij de coaches terecht kunnen. Zoals eerder vermeld, was iedereen vrij om al dan niet deel te nemen aan de vorming. Hun keuze werd hierbij gerespecteerd.

De mensen die de vorming gevolgd hebben, reageerden allen zeer positief. Voor heel wat mensen is nu eindelijk duidelijk hoe de verandering in elkaar zit. Voor anderen is het duidelijker dan voordien maar hebben ze nog even tijd nodig om hier over na te denken. Enkele cliënten hadden reeds een tijd voordien gevraagd wanneer de vorming er zou komen en waren zeer gemotiveerd om deel te nemen. Deze mensen hadden vaak wat voorkennis en begrepen dan ook heel goed waarover het ging.

Tot slot kan geconcludeerd worden dat alle deelnemers geprikkeld werden om te denken over wat gaat veranderen en met een open en geïnteresseerde houding de vorming volgden.

5.3 Een blik op de toekomst

Hoe kan met deze vorming en deze bachelor proef als geheel aan de slag gegaan worden? Wat brengt dit als meerwaarde binnen de werking van Ithaka? Hoe kunnen coaches en cliënten verder aan de slag met deze materie? Vragen waar in de laatste paragraaf van het vijfde hoofdstuk een antwoord op zal geformuleerd worden.

Het doel van deze bachelor proef was cliënten in Ithaka informeren en prikkelen om na te denken over wat de persoonsvolgende financiering zal teweeg brengen.

Duidelijk maken wat gaat veranderen voor mensen met een beperking en welke invloed dit zal hebben op hun ondersteuning. Om dit te doen werd gezocht naar ondersteunende hulpmiddelen, vormingsmateriaal en gepaste methodieken om theorieën over te brengen.

Eerst werd een uitgebreide bronnenstudie uitgevoerd die concreet gerapporteerd werd. Dit zal ter inzage liggen in de bibliotheek van Ithaka. Hierin komen ook een aantal belangrijke bronnen aan bod waar naar kan terug gegrepen worden bij verandering.

In de toekomst zal het nodig zijn dat de coaches van Ithaka op de hoogte zijn en blijven over wat verandert. Belangrijk hierbij is dat ze niet blijven hangen in wat zou kunnen veranderen maar zich wel focussen op beslissingen die werden genomen en veranderingen die doorgevoerd worden. Op deze manier is het de bedoeling dat coaches zo veel als mogelijk vragen van cliënten kunnen beantwoorden.

Naast het informeren van cliënten die naar het dagcentrum komen, is het nodig ook RTH-clieënten te informeren over hun mogelijkheden. Zij hebben eveneens recht op correcte informatie die zij begrijpen.

Ook het informeren van het netwerk is een zeer belangrijke stap die vanuit Ithaka kan ondernomen worden. Deze toelichting kan perfect gedaan worden aan de hand van het vormingsmateriaal dat ontwikkeld werd voor cliënten. Het spel kan gebruikt worden als plan en de denkoefeningen kunnen mee gegeven worden om mensen aan te zetten over hun eigen situatie na te denken.

Gebruik maken van hetzelfde vormingsmateriaal zou er voor zorgen dat cliënten en hun netwerk op een zelfde hoogte zitten en gelijke termen gebruiken om de verandering uit te drukken. Op deze manier kan opnieuw heel wat meer duidelijk worden en is er minder kans op verwarring.

Het is dus de taak van Ithaka cliënten en hun netwerk te blijven informeren en hun vragen te beantwoorden of er op z'n minst mee op weg te gaan. Hiervoor is het van belang dat coaches zelf ook informatie blijven verzamelen en op de hoogte zijn van keerpunten. Ook het bredere netwerk van cliënten en de ruimere kennissenkring van Ithaka kunnen geïnformeerd worden over de veranderingen.

Algemene Besluiten

Het doel van deze bachelor proef was **op zoek gaan naar mogelijkheden om de persoonsvolgende financiering toe te lichten aan cliënten in Ithaka**. Het was van groot belang cliënten niet ongerust te maken maar ze wel te prikkelen om na te denken over hun eigen toekomst. Om dit te doen werd aan de hand van een bronnenstudie de informatie over PVF onderzocht en gerapporteerd waarna een vorming werd ontwikkeld voor en met cliënten van Ithaka.

Ithaka is een kleine organisatie waar cliënten centraal staan. Doordat de vzw reeds lange tijd volgens de vernieuwende richtlijnen van perspectief 2020 werkt, is Ithaka een pionier in de sector ten aanzien van haar werking. Ook door cliënten steeds te betrekken bij wat gaat veranderen en hun de kans te geven zo veel als ze willen deel te nemen aan activiteiten in de samenleving, werkt men vraaggestuurd. Net deze vraaggestuurde werking is wat in het vernieuwde beleid centraal staat.

Hetgeen de persoonsvolgende financiering teweeg brengt, zal dan ook een grote invloed hebben op de administratie en de manier waarop de ondersteuning georganiseerd wordt maar niet meteen op de werking van Ithaka.

In de bronnenstudie werd eerst de focus gelegd op de vorming van een idee dat zich uitbreidt tot een perspectief en uiteindelijk een beleid. Er werd aandacht besteed aan de doelen en de visie van perspectief 2020 en welke invloed dit heeft of zou hebben op het zorglandschap. Het persoonlijk assistentiebudget werd uitvoerig besproken samen met de voor- en nadelen hiervan en ook het experiment omtrent een persoonsgebonden budget kwam kort aan bod. Binnen het perspectief en het vernieuwde beleid werd ervoor gekozen om het model van de concentrische cirkels centraal te stellen in het invullen van ondersteuning. Het is de bedoeling dat mensen ondersteuning eerst het dichtst bij zichzelf gaan zoeken, bij familie, vrienden en vrijwilligers. De verandering streeft er ook naar mensen met een beperking meer gebruik te laten maken van reguliere diensten. Op deze manier is het de bedoeling de vermaatschappelijking van de zorg te vergroten. Pas wanneer er meer nood is aan ondersteuning en dit duidelijk in kaart gebracht wordt, zullen mensen met een beperking gebruik kunnen maken van gespecialiseerde diensten en handicap specifieke organisaties. Op deze manier wil men de ondersteuning en de draagkracht en –last hiervan herverdelen.

Uiteindelijk werd in de bronnenstudie ingezoomd op het effectieve systeem ‘persoonsvolgende financiering’ en alles wat hierbij komt kijken. Het gaat om de stappen die worden ondernomen door de overheid en het VAPH, de invoeringsfase, de twee trappen en alle stappen die moeten ondernomen worden om ondersteuning te verkrijgen.

Over de eerste trap, het basis ondersteuningsbudget was reeds veel geschreven en gezegd. Doordat dit zeer duidelijk is, bestaat hier reeds heel wat kritiek op. Ook dit werd verwerkt in de bronnenstudie. Daarnaast werd ook aandacht besteed aan mogelijke uitdagingen die kunnen veroorzaakt worden door beslissingen die genomen werden in verband met het basis ondersteuningsbudget. Zo koos de regering ervoor dat de besteding van dit budget niet zal moeten verantwoord worden. Hierin schuilt het gevaar dat dit bedrag ook voor andere zaken dan ondersteuning ingezet zal worden. Dit is niet de bedoeling.

Bij de tweede trap, het persoonsvolgend budget, werden verschillende stappen omschreven die moeten doornomen worden om recht te krijgen op dit budget. Ook dit kan uitdagingen met zich mee brengen in de toekomst voor mensen met een beperking. Hoe dit alles precies zal verlopen en wat de gevolgen zullen zijn, is nog niet duidelijk op het moment dat dit geschreven wordt. Besprekingen hieromtrent zijn nog volop bezig en beslissingen hierover moeten nog genomen worden.

Tot slot werden in de bronnenstudie nog een aantal sleutelmomenten mee gegeven ten aanzien van de invoering van de persoonsvolgende financiering en werd een blik geworpen op de verandering ten aanzien van bestaande ondersteuning.

Er werd besloten dat de verandering een grote impact kan hebben op de organisatie van grote diensten maar ook voor kleinere organisaties de verandering voelbaar zal zijn. Naast duidelijk te krijgen wat gaat veranderen voor diensten en hulpverleners zal het voornamelijk van belang zijn cliënten te informeren over wat hen te wachten staat.

Na de bronnenstudie werden verwachtingen afgetoetst en werd er gezocht naar manieren om deze informatie om te zetten in begrijpbare taal voor cliënten. Er werd een vorming ontwikkeld die rekening hield met mogelijkheden en krachten van mensen met een verstandelijke beperking. Op deze manier wordt een complexe materie ook voor hen toegankelijk.

In het praktijkgedeelte van deze bachelor proef werd de kennismaking met het onderwerp en korte bevraging van cliënten eerst ter sprake gebracht. Cliënten werden op de hoogte gebracht dat er informatie zou komen. Op hetzelfde moment werden verwachtingen en belangen ten aanzien van deze informatie (over de persoonsvolgende financiering) bevraagd.

Nadien werd gekeken naar methodische omkadering om de uiteindelijke vorming op een grondige manier voor te bereiden. Hierin kwamen een aantal belangrijke aandachtspunten aan bod. Centraal stonden drie theorieën: universal design for learning, communicatie afstemmen en de leercyclus van Kolb.

Bij de universal design for learning werd duidelijk dat iedereen op een andere manier leert en informatie verwerkt. Dit is een zeer belangrijk aandachtspunt wanneer informatie moet over gebracht worden. Hieruit bleek dat het van belang was om op verschillende manieren de informatie over de persoonsvolgende financiering te delen.

In het onderdeel over communicatie stond centraal dat de communicatie moet afgestemd zijn op de persoon met wie in communicatie gegaan wordt. Uiteraard kan niet elke vorming anders zijn maar er kunnen wel verschillende manieren gezocht worden om zich aan zo veel mogelijk mensen aan te passen. Uiteindelijk kan op het moment zelf gekozen worden voor de best passende en meest aansprekende vorm voor die persoon.

Tot slot werd bij de methodische omkadering gekomen tot de leerstijlen van Kolb. Vier leerstijlen staan hierbij centraal die tegemoet komen aan de mogelijkheden van verschillende mensen. Dit is een combinatie van theorie, methodische omkadering en praktijk. Er werd voor gekozen deze leerstijlen ook toe te passen als leidraad in het uitwerken en uitschrijven van de vorming. De leerstijlen van Kolb gaan om theorie, ervaren, reflecteren en actief experimenteren. Deze kunnen telkens toegepast worden op een bepaald type mens, namelijk: 'een dromer', 'een denker', 'een beslisser' en 'een doener'. Iedereen heeft elk van deze zaken deels in zich maar er zullen wel steeds bepaalde zaken zijn die beter bij je passen of niet.

De keuze om de informatie weer te geven via een vorming had verschillende redenen. Zo gaat het er bij een workshop meestal net iets meer om zelf iets te ontwerpen/ ontwikkelen. Een infomoment kan gezien worden als het doorgeven van informatie waar wel wat interactie mogelijk is maar dit meestal beperkt blijft. Bij een vorming, en toch zeker bij deze vorming, is het de bedoeling cliënten aan te zetten, te prikkelen om ergens over na te denken. Tijdens de vorming waren er momenten waarop pure informatie werd meegegeven zoals bijvoorbeeld wanneer het filmpje van het VAPH getoond werd. Ook waren er enkele denkoefeningen waarmee mensen aan de slag gingen, onder andere op deze momenten was er heel wat interactie mogelijk.

Het uitvoeren van de vorming was soms een uitdaging maar bracht ook heel wat interessante interacties teweeg en heeft iedere deelnemer geprikkeld. Belangrijke bevindingen waren dat ieder op z'n eigen manier met denkoefeningen aan de slag ging. Elke cliënt die deelnam aan de vorming heeft stil gestaan bij zijn eigen netwerk en ondersteuning aan de hand van de concentrische cirkels. Iedereen heeft gedacht aan de ondersteuning die hij/ zij nu krijgt en de mogelijkheden via het budget. Of iedereen het gehele plaatje ten volle begrijpt, is onduidelijk maar iedereen is op z'n minst aan gezet om erover na te denken.

Aan het einde van het praktijk gedeelte werd nog een blik op de toekomst geworpen. Hoe kan Ithaka aan de slag met deze bachelor proef. Wat kunnen coaches en cliënten verder doen? Belangrijk zal zijn dat coaches op de hoogte zijn of gebracht worden over genomen beslissingen en dat ook cliënten geïnformeerd blijven over zaken die voor hen van belang zijn. Een overbelasting aan informatie is voor niemand interessant maar een basis is wel nodig om te weten wat komt. Dit zal duidelijkheid bieden.

Het werken aan een bachelor proef is een proces dat moet doorlopen worden. In zo'n proces is er heel vaak sprake van succesmomenten en groeimogelijkheden. Deze zien en er mee aan de slag gaan is hierbij dan ook een meerwaarde. Om die reden wordt op dit moment even terug gekeken naar de groeimogelijkheden en kwaliteiten binnen dit werk. Zaken die beter konden en dingen die het werk, ook al was het op een onverwachte manier, sterker maakten.

- * Het kennen van de achtergrond of context van cliënten kan het invullen van de concentrische cirkels en categoriseren van organisaties eventueel versterken. Het kan ervoor zorgen dat dit nog uitgebreider ingevuld wordt en dat cliënten hier een ruim zicht op krijgen. Hierbij moet opgelet worden dat dit niet te veel gestuurd wordt, dat kan ervoor zorgen dat cliënten niet meer of veel minder zelf gaan nadenken.
- * Extra witte of lege kaartjes bij de logo's zou een positief effect kunnen hebben wanneer de logo's geordend worden per ondersteuningsvorm. Zo zouden cliënten dit nog iets meer zelf kunnen invullen of meer organisaties kunnen aangeven die ze kennen.

- * Een evaluatie op het einde van de vorming zou interessant kunnen zijn. Dit is onder andere mogelijk aan de hand van vragen, kleurtjes of smileys. Het zou ervoor zorgen dat cliënten nog eens herhalen wat ze gedaan hebben en het geeft de persoon die de vorming brengt de kans om te zien of het al dan niet begrepen werd en of de vorming wat kan of moet bijgesteld worden.
- * Bevindingen per persoon en per onderdeel duidelijk en gestructureerd bijhouden zou het verwerkingsproces misschien wat makkelijker gemaakt hebben. Dit is bijvoorbeeld mogelijk aan de hand van fiches die tijdens de vorming snel kunnen aangevuld worden. Hierbij zouden misschien minder snel linken gelegd worden tussen de verschillende onderdelen wat ook erg interessant kan zijn.
- * Wat ook interessant zou geweest zijn maar niet altijd evident is, zou zijn om nog meer aan iedereen te vragen om zelf eerst een uitleg te zoeken. Zo zou iedereen hier meteen zelf over beginnen nadenken. Omdat het een complexe materie is en dit ook wat verwarring kan veroorzaken, werd dit niet altijd gedaan. Hier zijn dus wellicht meer mogelijkheden in. (Dit kan aan de hand van vragen als ‘wat denk je dat dit wil zeggen?’/ ‘waar denk je dat dat voor staat?’/...)
- * Heel positief was de feedback en vragen die van het team kwamen wanneer het spelbord werd voorgesteld. Door dit ook voor de coaches visueel te maken, kwamen heel wat nieuwe inzichten en concrete vragen naar boven. Hierbij werden ook nog enkele kleine maar belangrijke aanpassingen gedaan aan het spelbord.
- * Een ander belangrijk positief groeimoment was wanneer de vorming voor het eerst werd uitgevoerd met een “proefkonijn”. Dit is een vrijwilliger in Ithaka die autisme heeft. Deze persoon wou ook heel graag duidelijke uitleg krijgen over de persoonsvolgende financiering en wat dit voor hem zou kunnen betekenen. Hij had reeds concrete vragen en bedenkingen maar de uitleg via een vorming maakte ook voor hem heel wat duidelijk. Dit ‘testmoment’ was er ook om ervoor te zorgen dat de opbouw en de uitleg van de vorming goed zat.
- * De vorming werd in kleine groepjes met twee tot drie cliënten uitgevoerd. Dit was een bewuste keuze omdat mensen elkaar kunnen beïnvloeden maar er ook tijd en ruimte moest zijn voor de individuen in de groep en hun persoonlijke pad. Er werden mensen samen gezet naar aanleiding van de bevraging en de verwachtingen en de manier waarop zij in communicatie gaan. Een aandachtspunt kan eventueel nog zijn om mensen bij elkaar te zetten die elkaar versterken en een positieve invloed hebben op de invulling van de denkoefening. Ook is het hierbij van belang aandacht te besteden aan het tempo van de groep en van de individuen.

- * Een laatste mogelijkheid tot verbetering is nog meer interactiviteit toevoegen. Hier kan op een creatieve manier mee aan de slag gegaan worden. Het spelbord kan bijvoorbeeld 'levensgroot' gemaakt worden zodat cliënten effectief zelf bepaalde stappen moeten zetten (letterlijk dan) en van de tussenstops zouden kraampjes kunnen gemaakt worden. Bij dit vergrootte spel zouden cliënten bijvoorbeeld ook een (rug)zakje met centen of een enveloppe met een overschrijvingsformulier kunnen krijgen.

Over de inhoud van de persoonsvolgende financiering kan gezegd worden dat er voor- en nadelen zijn, er zijn zeker en vast ook voor- en tegenstanders maar er is vooral nog heel veel onduidelijkheid. Toch kan gesteld worden dat alle cliënten in Ithaka geprikkeld werden om op hun eigen manier na te denken over wat gaat veranderen. Het informeren van cliënten tijdens de uitvoering van de persoonsvolgende financiering was een uitdaging, want er zijn nog heel wat vragen, maar even goed een verrijking. Het is dan ook voor de cliënten een meerwaarde om iets beter te begrijpen wat hen te wachten staat.

Het schrijven van en werken aan deze bachelor proef was een groeiproces met vallen en opstaan. Dankzij iedereen die hier op zijn eigen manier aan heeft bijgedragen is het gelukt om dit tot een goed einde te brengen.

Lijst met figuren

Figuur 1: Concentrische cirkels

Figuur 2: Trappen persoonsvolgende financiering

Figuur 3: Bevraging over PVF aan de hand van gekende logo's en afbeelding

Figuur 4: Neurologische netwerken in het brein

Figuur 5: Leerstijlen van Kolb

Figuur 6: Afbeelding spelbord PVF

Figuur 7: Afbeelding categorisering van ondersteuning op spelbord.

Bibliografie

Billiet, L. (2015, 12 januari). (Coördinator Ithaka). (Flexibel Aanbod Meerderjarigen (FAM)) 'persoonlijke communicatie' [gesprek]. Ithaka, Oostende.

Billiet, L. (2016, 26 januari). (Coördinator Ithaka). (Persoonsvolgende financiering en de veranderingen in Ithaka) 'persoonlijke communicatie' [gesprek]. Ithaka, Oostende.

Billiet, L. (2016, 3 mei). (Coördinator Ithaka). (Invoering en aanvraag basis ondersteuningsbudget) 'persoonlijke communicatie' [bevoorrechte getuige]. Ithaka, Oostende.

Boschman M. (2005) *Communicatie met mensen met een verstandelijke handicap*, Soest, Nelissen.

Boulengier R. (2005) *Eenzame stilte*, <http://www.eenzamestilte.be/>, laatst geconsulteerd op 06/01/2016.

Boulengier, R. (2007) *PAB-geassisteerd leren leven. De wereld van een locked-in*, Destelbergen, Sig vzw.

Co-living (2016) *Kleinschalig woonproject voor jongvolwassenen met een verstandelijke beperking, ondersteuningsplan*, <http://co-living.be/hoer>, laatst geconsulteerd op 09/05/2016.

De Schutter L. (2014) *Communicatietheorie volgens Watzlawck* [syllabus]. Hogeschool West-Vlaanderen, Brugge.

GRIP vzw (2002) *Gelijke rechten voor iedere persoon met een handicap*, Brussel, <http://www.gripvzw.be/>, laatst geconsulteerd op 06/01/2016.

GRIP vzw (2012) *Een perspectief voor 2020, een uitbreidingsbeleid voor 2011 en wie weet ooit een meerjarenplan bepalen de toekomst voor de VAPH-sector*, <http://www.gripvzw.be/pab-pgb/algemeen/283-een-perspectief-voor-2020-een-uitbreidingsbeleid-voor-2011-en-wie-weet-ooit-een-meerjarenplan-bepalen-de-toekomst-voor-de-vaph-sector.html>, laatst geconsulteerd op 04/02/2016.

Krols N. (2015) "Continuïteit betekent niet méér van hetzelfde", *Jo Vandeurzen, tweemaal minister van Welzijn*, *Weliswaar*, april-mei 2015, nr. 123, p 10-11.

Krols N. (2016) *Basis ondersteuningsbudget voor 6200 Vlamingen met een handicap*, <http://www.zorg-en-gezondheid.be/basisondersteuningsbudget-voor-6200-vlamingen-met-een-handicap>, laatst geconsulteerd op 06/03/2016.

SIHO Steunpunt Inclusief Hoger Onderwijs (2014) *Online cursus over Universal Design for Learning*, http://siho.pxl.be/online_module/deel1/index.html, laatst geconsulteerd op 30/04/2016.

Smit B. en van Gennep A. (1999) *Netwerken van mensen met een verstandelijke handicap. Werken aan sociale relaties: praktijk en theorie*, Utrecht, NIZW.

VAPH, Vlaams Agentschap voor personen met een handicap (website 1) *Wat doet het VAPH?*, Brussel, <http://www.vaph.be/vlafo/view/nl/20876-Wat+doet+het+VAPH.html>, laatst geconsulteerd op 06/03/2016.

VAPH (website 2) *Wat is een PAB?*, Brussel, <http://www.vaph.be/vlafo/view/nl/20403-Wat+is+een+PAB.html>, laatst geconsulteerd op 06/01/2016.

VAPH (2010a) *Nieuwe zorgprojecten, perspectief 2020*, <http://www.vaph.be/vlafo/view/nl/5146351-Perspectief+2020.html>, laatst geconsulteerd op 04/02/2016.

VAPH (2010b) , *Inschaling van de zorgzwaarte: wat en hoe?* [brochure]. Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap, Brussel.

VAPH (2014) *Publicaties, Uitvoering geven aan het decreet Persoonsvolgende Financiering (PVF)*, <http://www.vaph.be/vlafo/view/nl/9910581-Uitvoering+geven+aan+het+decreet+Persoonsvolgende+Financiering+%28PVF%29.html> , laatst geconsulteerd op 07/02/2016

VAPH (2015) *Persoonsvolgende financiering (PVF)* <http://www.vaph.be/vlafo/view/nl/9671459-Persoonsvolgende+financiering+%28PVF%29.html>, laatst geconsulteerd op 28/01/2016.

Van Casteren J. (2014a) *Diensten ondersteuningsplan voor personen met een handicap (DOP)*, [brochure]. Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap, Brussel.

Van Casteren J. (2014b), *Persoonlijke- assistentiebudget, een zelfstandiger leven voor personen met een handicap* [brochure]. De Blauwe Peer, Brussel.

Van Casteren J. (2015) *Persoonsvolgende financiering, ondersteuning op maat voor personen met een handicap* [brochure]. Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap, Brussel.

Van Casteren J. (2016) *Persoonsvolgende financiering* [brochure]. Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap, Brussel.

Van den Broeck S. (2015a) “*Durf2020 focust op kansen*”, *niemand is te beperkt om erbij te horen*, Weliswaar, april-mei 2015, nr. 123, p 14-15.

Van den Broek S. (2015b) “*Onze droom? Een wereld waar iedereen echt vrij is*” *Budgethoudersvereniging Onafhankelijk leven in de bres voor het PAB*, Weliswaar, april-mei 2015, nr. 123, p 16-17.

Vandenbussche B.(2015) “*Er is een enorme drive in de sector, iedereen is ermee bezig om PVF vorm te geven*”, St*rk, Sterke verhalen van mensen met een handicap, december 2015, nr. 16, p 4-7.

Vanderheyden N. (2015) *Actua, Vlaamse regering keurt PVF-besluiten principieel goed*, St*rk Sterke verhalen van mensen met een handicap, september 2015, nr. 15, p 3.

Vlaamse regering (2013) *Persoonsvolgende financiering voor personen met een handicap*, [conceptnota]. Brussel, Kabinet van Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Jo Vandeurzen.

Vrij zicht (website) *Leerstijlen van Kolb*, <http://www.vrij-zicht.nl/leerstijlen-kolb.html>, laatst geconsulteerd op 09/05/2016.

Vzw Ithaka (2010), *Website Ithaka*, Oostende, <http://www.vzw-ithaka.be/nl/>, laatst geconsulteerd op 06/01/2016.

Vzw Ithaka (2013), *Jaarverslag vzw Ithaka 2013 [jaarverslag]*. Vzw Ithaka, Oostende

Bijlagen

Bijlage 1: Toelichting PVF op papier voor cliënten

Persoonsvolgende financiering, wat is dat?

Heb je al gehoord van **perspectief 2020**?

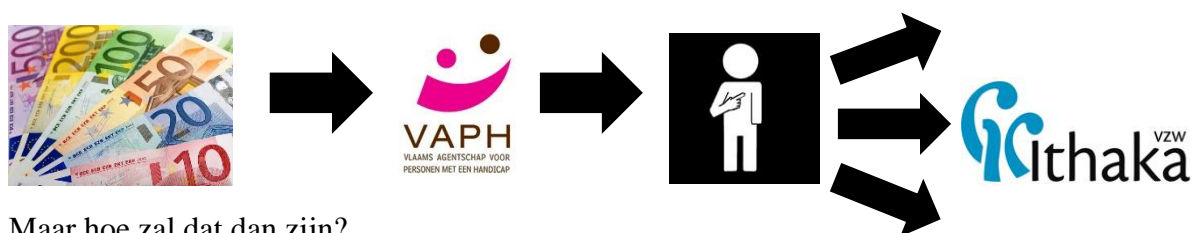
Dat is een is een keuze die **minister Jo Vandeurzen** uit de Vlaamse overheid gemaakt heeft. Ze willen heel wat veranderen voor organisaties voor mensen met een beperking. Ze willen ervoor proberen zorgen dat je (iedere persoon met een beperking) tegen het jaar 2020 zelf meer kan kiezen welke hulp je krijgt en naar welke organisatie je daarvoor gaat.

Eén van de dingen die ze willen veranderen is alles wat met centen te maken heeft. Tot nu kreeg Ithaka elke maand een grote zak centen van het VAPH. Met die centen moeten we ervoor zorgen dat je naar Ithaka kan komen, dat er coaches zijn, dat er eten en verwarming is, dat er dingen te doen zijn en nog heel veel meer. Die centen zijn er dus om ervoor te zorgen dat jij, iemand met een beperking, naar Ithaka kan komen.

Dit zal veranderen en het noemt '**persoonsvolgende financiering**' of in het kort **PVF**. Maar wat wil dit dan zeggen? Voordien gingen de centen zoals hierboven staat in één grote zak van het VAPH naar Ithaka. Vanaf 2017 zou iedereen zelf centen krijgen die je dan kan gebruiken om naar Ithaka te komen of naar andere organisaties te gaan.

Je zal zo veel krijgen als het VAPH denkt dat je nodig hebt om naar Ithaka te komen of iets anders van hulp te krijgen. Het zal dus voor iedereen anders zijn. Je zal ook kunnen kiezen tussen de centen zelf krijgen of een voucher krijgen of van elks een deel. De voucher zal een soort toegangsticket zijn om bijvoorbeeld naar Ithaka te komen.

Maar hoe zal dat dan zijn?

In Ithaka zal er niet veel veranderen. Het is zo dat je in Ithaka al heel veel zelf mag kiezen en er samen met jou gezocht wordt naar wat jij wil doen. Voor de administratie zal er wel veel werk zijn om alles wat te maken heeft met centen te veranderen maar wij, de medewerkers en coaches, zullen hier weinig van merken. Alles wat zal veranderen zal ook nog aan bod komen wanneer het duidelijk is tijdens een gebruikersraad.

Bijlage 2: Afbeeldingen spelbord en toebehoren

